

საქმე № 330210014536281

საქართველოს უზენაესი სასამართლო

გ ა დ ა წ ყ ვ ე ტ ი ლ ე ბ ა საქართველოს სახელით

საქმე №ას-33-33-2018

ას-33-33-2018 გ-----ი

2 აგვისტო, 2019 წელი,
ქ. თბილისი

სამოქალაქო საქმეთა პალატა
შემადგენლობა:

ეკატერინე გასიტაშვილი (თავმჯდომარე, მომხსენებელი),
მოსამართლეები: ზურაბ ძლიერიშვილი,
ბესარიონ ალავეძე

საქმის განხილვის ფორმა _ ზეპირი განხილვა

სხდომის მდივანი - ლელა სანიკიძე

კასატორი - შპს "გ-----ი" (მოსარჩელე)

წარმომადგენელი - თ----- ხ-----ა

მოწინააღმდეგე მხარე – საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი
განვითარების სამინისტრო (მოპასუხე)

წარმომადგენელი - ნ---- ხ-----ე, მ--- კ-----ი

გასაჩივრებული განჩინება – თბილისის სააპელაციო სასამართლოს
სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2017 წლის 22 ნოემბრის განჩინება

კასატორის მოთხოვნა – გასაჩივრებული განჩინების გაუქმება და, ახალი

გადაწყვეტილების მიღებით, სარჩელის დაკმაყოფილება

დავის საგანი – უძრავი ქონების ჩუქების ხელშეკრულების ბათილად ცნობა, ზიანის ანაზღაურება

ა ღ წ ე რ ი ლ ო ბ ი თ ი ნ ა წ ი ლ ი:

1. ნოტარიუსმა ე----- შ-----მა, 2004 წლის 21 მარტს, ქონების მართვისა და განკარგვის მინდობილობა გასცა (სანოტარო მოქმედების რეგისტრაციის ნომერი 1-3043), რომლითაც ნ----- შ-----ემ, როგორც „საკუთრების მიმდობმა“, მ----- შ-----ეს (შემდეგში: „მინდობილი მესაკუთრე“) მართვის და განკარგვის უფლებით გადასცა მის სახელზე რიცხული მთელი ქონება (იხ. ტ.1, ს/ფ 28).
2. საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს მონაცემებით შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოება „გ-----ის“ (შემდეგში: მოსარჩელე, საწარმო, აპელანტი ან კასატორი) დირექტორად რეგისტრირებულია შ----- გ-----ა, რეგისტრაციის საფუძველია საწარმოს სადამფუძნებლო კრების ოქმი N1, დათარიღებული 24/12/1998 წლით (იხ. ტ.1, ს/ფ 34).
3. საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს ინფორმაციით საწარმოს დომინანტი პარტნიორი 88.5% წილის უფლებით ნ----- შ-----ეა (იხ. ტ. 1, ს/ფ 35).
4. ქ. თბილისში, ჟ. შ-----ას ქ N35, მდებარე უძრავი ქონება, რომლის ფართობია 2832 კვ.მ, 2004 წლის 17 აგვისტოს მდგომარეობით, ირიცხება სახელმწიფოს სახელზე. უფლების დამადასტურებელი დოკუმენტია 2004 წლის 30 ივნისის ხელშეკრულება უძრავი ქონების უსასყიდლოდ გადაცემის შესახებ (იხ. ტ. 3, ს/ფ 130; შემდეგში: სადავო ხელშეკრულება).
5. საქართველოს ეკონომიკის სამინისტრომ (შემდეგში: მოპასუხე ან სამინისტრო) 2005 წლის 7 ოქტომბრის ნასყიდობის ხელშეკრულებით, პ----- გ-----ს საკუთრებაში გადასცა პირობადადებული საკუთრება, მდებარე ქ. თბილისში, ჟ. შ-----ას ქ. N35-ში, რომლის ღირებულება განისაზღვრა 810 000 (რვაას ათი ათასი) აშშ დოლარით (ეკვივალენტური თანხა ეროვნულ ვალუტაში; იხ. ტ. 3, ს/ფ 131-134).
6. საქმის მასალებით დადგენილია, რომ ნ----- შ-----ისა (საკუთრების მიმდობისა) და მ----- შ-----ის (მინდობილი მესაკუთრის) წინააღმდეგ საქართველოს მთავარ პროკურატურასა და ქ. თბილისის პროკურატურაში

გამოძიება და შესაბამისად სისხლისსამმართველრივი დევნა 2003-2004 წლებში არ მიმდინარეობდა (იხ. ტ. 1, ს/ფ 107).

7. საწარმოს სარჩელის საფუძვლები და მოთხოვნა

7.1. საწარმომ (შემდეგში: მოსარჩელე, აპელანტი ან კასატორი) 2014 წლის 30 ივნისს სარჩელი აღძრა სამინისტროს წინააღმდეგ და მოითხოვა სახელმწიფოსთან 2004 წლის 22 ივნისს დადებული უძრავი ქონების უსასყიდლოდ საკუთრებაში გადაცემის შესახებ ხელშეკრულების ბათილად ცნობა, რომლითაც საწარმომ წინამდებარე გადაწყვეტილების მე-5 პუნქტში მითითებული უძრავი ქონება სახელმწიფოს საკუთრებად უსასყიდლოდ გადასცა; ასევე საწარმომ მოითხოვა ზიანის ანაზღაურება - 810 000 (რვაას ათი ათასი) აშშ დოლარის ოდენობით.

7.2. საწარმოს სარჩელი შემდეგ ფაქტობრივ გარემოებებს ეფუძნება:

7.2.1. ნოტარიუსმა ც----- ბ-----ემ 2004 წლის 30 ივნისს დაამოწმა უძრავი ქონების საკუთრებაში უსასყიდლოდ გადაცემის ხელშეკრულება (იხ. ტ. 1.ს.ფ.21-25), რომლის საფუძველზეც საწარმომ სახელმწიფოს საკუთრებაში უსასყიდლოდ გადასცა ქ. თბილისში, ჟ----- შ-----ას ქუჩაზე N35 მდებარე 2832 კვ.მ ფართობის მიწის ნაკვეთი, მასზე განთავსებული 1211.63 კვ.მ ფართობის შენობა-ნაგებობით. ხელშეკრულების დადება განპირობებული იყო საწარმოს დომინანტი პარტნიორის (ნ----- შ-----ის და მისი წარმომადგენლის მ----- შ-----ის) მიმართ სახელმწიფოს მხრიდან მართლსაწინააღმდეგო იძულებით, რომლის ძალადობრივი აქტით საზოგადოებამ დაკარგა საკუთრების უფლება ზემოხსენებულ უძრავ ქონებაზე. მითითებული ქონება მოპასუხემ (სამინისტრომ) მალევე გაასხვისა მესამე პირზე, ამ უკანასკნელმა კი, უძრავ ქონებაზე საკუთრება, ასევე, სხვა პირზე გადააფორმა;

7.2.2. უძრავი ქონების უსასყიდლოდ/საჩუქრად გადაცემის ხელშეკრულების ხელმოწერა, 2004 წლის 30 ივნისს, განპირობებული იყო საწარმოს დომინანტი პარტნიორისა (საკუთრების მიმდობისა) და მისი წარმომადგენლის (მინდობილი მესაკუთრის) მართლსაწინააღმდეგო იძულებით, რომელიც გამომდინარეობდა საქართველოს სამართალდამცავი ორგანოების მაღალი თანამდებობის პირების მხრიდან;

7.2.3. მოსარჩელე უთითებს, რომ 2004 წლისათვის საქართველოს ე.წ

„ვარდების რევოლუციის“ ხელისუფლების ერთ-ერთი მთავარი საჯარო მოწოდება მდგომარეობდა საქართველოს ყოფილი პრეზიდენტის ე----- შ-----ის ოჯახის წევრებისაგან ქონების სახელმწიფოს სასარგებლოდ უსასყიდლოდ დათმობაში, რაც მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებით არაერთხელ იქნა გაცხადებული თავად ქვეყნის იმდროინდელი პირველი პირისგან;

7.2.4. საქართველოს ყოფილი პრეზიდენტის ე----- შ-----ის ოჯახის წევრებთან მიმართებით გაცხადებული ზემოხსენებული სახელმწიფო პოლიტიკა, სამართლადამცავი ორგანოების გამოყენებით, მოსარჩელის შემთხვევაში, ამ უკანასკნელის ნებაზე მართლსაწინააღმდეგო ზემოქმედებაში აისახა, რადგან მ----- შ-----ე და ნ----- შ-----ე განეკუთვნებოდნენ ე. შ-----ის უახლოესი ნათესავების წრეს, ამასთან, ისინი წარმოადგენენ საწარმოს დომინანტ პარტნიორსა და მის წარმომადგენელს. სადავო ჩუქების ხელშეკრულების გაფორმებისათვის ზემოქმედება განხორციელდა უშუალოდ მ----- შ-----ის (მინდობილი მესაკუთრის) მიმართ, რათა ამ უკანასკნელის მეშვეობით განხორციელებულიყო ინტერესს განკუთვნილი ქონების სახელმწიფოსათვის გადაცემა;

7.2.5. შს სამინისტროს გამომძიებლებმა, 2004 წლის ივნისის დასაწყისში, მოითხოვეს, რომ მ----- შ-----ეს (მინდობილ მესაკუთრეს) უზრუნველყო შ-----ების ოჯახის კომპანიების საკუთრებაში რიცხული რამდენიმე ქონების, მათ შორის, ზემოხსენებული სადავო უძრავი ნივთის, სახელმწიფოს სასარგებლოდ საკუთრებაში უსასყიდლოდ გადაცემა, რის სანაცვლოდ მინდობილი მესაკუთრე და მისი ოჯახის წევრები არ მიეცემოდნენ სისხლის სამართლებრივ პასუხისგებაში. მოთხოვნა უნდა შესრულებულიყო სამი დღის ვადაში, წინააღმდეგ შემთხვევაში მინდობილ მესაკუთრეს დააკავებდნენ. ამ უკანასკნელის დაკავება მომდევნო დღეს დაიგეგმა, თუმცა, ეს სისრულეში ვერ იქნა მოყვანილი პირის სახლიდან გაქცევის გამო;

7.2.6. მოსარჩელის მტკიცებით, მხარეთა საერთო ნაცნობის, შუამავლის მეშვეობით მ----- შ-----ე შეხვდა შს სამინისტროს მაღალჩინოსანს- ე----- კ-----ას, რომელმაც პირად საუბარში დაუდასტურა მისი დაკავების დავალების არსებობა, რაც უკავშირდებოდა ქონების მიმართ სახელმწიფოს ინტერესს. შუამავლის მეშვეობით ე----- კ-----ასთან შეხვედრა გაგრძელდა

საქართველოს შს სამინისტროს ე.წ „მოდული“-ს შენობაში მთელი ღამის განმავლობაში, რის შემდეგაც მ----- შ-----ეს შეხვდა ქ. თბილისის მთავარი პროკურორი გ----- ღ-----ი. ამ უკანასკნელმა შემდეგ უშუალოდ და პირადად უზრუნველყო სადავო ხელშეკრულების გაფორმების ორგანიზება ნოტარიუსთან და პროკურორი თავადაც ესწრებოდა ხელშეკრულების ხელმოწერას. მ----- შ-----ეზე მიმაგრებულ იქნა ოპერატიული სამსახურის რამდენიმე თანამშრომელი, რომლებიც მუდმივად იმყოფებოდნენ მასთან, მიუთითებდნენ სადავო ხელშეკრულების ხელმოწერის აუცილებლობაზე და არ აძლევდნენ საშუალებას, თავისუფლად გადაადგილებულიყო. მაღალჩინოსანთა მხრიდან ცალსახად იქნა გაცხადებული, რომ მათი ხელისუფლებაში ყოფნის პერიოდში მ----- შ-----ეს და მის ოჯახის წევრებს არანაირი პრობლემა არ შეექმნებოდა;

7.2.7. საწარმოს დომინანტ პარტნიორზე (საკუთრების მიმდობზე) სახელმწიფოს მაღალჩინოსანთა განხორციელებული ზეწოლის გამო, საწარმოს დანარჩენი პარტნიორები იძულებული იყვნენ, დათანხმებოდნენ სახელმწიფოსათვის უძრავი ქონების უსასყიდლოდ გადაცემას. მოსარჩელის მითითებით კონკრეტულად, მართლსაწინააღმდეგო ზემოქმედება მდგომარეობდა საწარმოს პარტნიორების ნ----- და მ----- შ-----ეების ოჯახის მიმართ სამართალდამცავი უწყებების თანამშრომელთა მხრიდან გამოვლენილ მართლსაწინააღმდეგო იძულებაში. მართლსაწინააღმდეგო იძულება კი გამოვლინდა, მ----- შ-----ის მიმართ სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მიცემასა და დაპატიმრებასთან დაკავშირებით განხორციელებულ მუქარაში. იმის მიუხედავად, რომ მ. შ-----ის და ნ. შ-----ის მიმართ არ განხორციელებულა სისხლისსამართლებრივი დევნა, მოსარჩელის მტკიცებით, საწარმოს დომინანტი პარტნიორის მინდობილი მესაკუთრის წინააღმდეგ განხორციელებული ზემოხსენებული მუქარის რეალობა მდგომარეობდა შ-----ეების ოჯახთან დაახლოებული პირის რ-----ხ-----ის დაპატიმრებაში. მოსარჩელის მიერ საქმეში წარდგენილია არაერთი საგაზეთო სტატია და ვიდეო კოლაჟი, რომლებიც ასახავს სამართალდამცავი უწყებების თანამშრომელთა, სახელმწიფოს მაღალჩინოსანთა მითითებას, საჯარო ინტერვიუებს, სადაც აღბეჭდილია მინიშნება ზემოთ დასახელებულ სისხლის სამართლის საქმესთან ნ----- და მ----- შ-----ეების ოჯახის შემხებლობის თაობაზე, რაც სახელმწიფოსათვის ქონების უსასყიდლოდ დათმობას მოიაზრებს. მოსარჩელე ყურადღებას

ამახვილებს რ----- ხ-----ის პატიმრობის ვადაზეც, რომელიც გრძელდებოდა 2004 წლის 2 ივნისიდან იმავე წლის 28 ივნისის ჩათვლით, რაც ემთხვევა სადავო ქონების სახელმწიფოსათვის უსასყიდლოდ დათმობის პერიოდს. ამ საქმესთან დაკავშირებითაც, 2004 წლის 24 მაისს, მ----- შ-----ე იმყოფებოდა ე.წ მოდულის შენობაში (იხ. ტ. 1, ს.ფ. 108). მოსარჩელის მტკიცებით, აღნიშნული ფაქტი წარმოადგენს იმის საილუსტრაციო მაგალითს, თუ რა შედეგები დადგებოდა მ. შ-----ის მიმართ, თუკი სახელმწიფოსთვის სადავო ქონების უსასყიდლოდ გადაცემა არ მოხდებოდა (იხ. სარჩელი- ტ.1, ს.ფ.1-20; მტკიცებულებები- ს.ფ.21-41; ს.ფ.104-214).

7.2.8. მოსარჩელე საწარმომ ჩუქების ხელშეკრულების ბათილად ცნობის სამართლებრივ საფუძვლებთან დაკავშირებით, საკუთარი პოზიციის გასამყარებლად მიუთითა საკასაციო სასამართლოს განჩინებებზე: # ას-15-15-2016, 01.03.2016წ; #ას-225-215-2016, 25.05.2016. ამასთან, შესაგებელში მოპასუხის მიერ სარჩელის ხანდაზმულობის თაობაზე მითითებულ პოზიციასთან დაკავშირებით, 2016 წლის 16 ივლისს წარდგენილ განცხადებაში მიუთითა, რომ სარჩელი 2004 წლის 30 ივნისს დადებული ჩუქების ხელშეკრულების ბათილად ცნობას ეხება, რომელიც წარდგენილია 2014 წლის 30 ივნისს (ორშაბათს), რაც მიუთითებს მოსარჩელის მიერ ხანდაზმულობის საერთო 10-წლიანი ვადის დაცვაზე (იხ. ტ.1, ს.ფ.112-122).

8. მოპასუხე სამინისტროს შესაგებელი

8.1. სამინისტრომ წერილობით წარდგენილი შესაგებლით (იხ. ტ. 1, ს.ფ.76-89) მის წინააღმდეგ აღძრული სარჩელი არ ცნო და მიუთითა, რომ მარტოოდენ იმის მტკიცება, რომ ხელშეკრულების დადება განხორციელდა იძულებით, უპირობოდ ამ ხელშეკრულების ბათილად ცნობის საფუძველს არ წარმოადგენს;

8.2. კონკრეტულ შემთხვევაში საქმეში წარდგენილი მასალებით არ არის დადასტურებული, რომ საწარმოს პარტნიორებზე მიმდინარეობდა სამართლებრივი დევნა, პირთა მიმართ განხორციელებული იძულება სათანადო წესით არ არის დადასტურებული. შესაბამისად, მოწმეთა ახსნა-განმარტებები და მოსარჩელის მოსაზრებები საკმარისი არ არის სადავო ხელშეკრულების იძულების ზეგავლენით დადებულად კვალიფიკაციისთვის. ამასთან, მოსარჩელეს არ წარუდგენია მტკიცებულება,

რომ სადავო გარიგება დაიდო იძულების გზით და მოპასუხედ დასახელებული სამინისტროს მხრიდან განხორციელებულმა ქმედებამ პირდაპირ და უშუალოდ განაპირობა შედეგად 2004 წლის 30 ივნისის ხელშეკრულების დადება;

8.3. მოპასუხე უთითებს სასარჩელო მოთხოვნის განუხორციელებადობაზე, მისი ხანდაზმულობის გამო და აღნიშნავს, რომ იძულებით დადებული გარიგება შეიძლება სადავო გახდეს მხოლოდ ერთი წლის განმავლობაში, რაც აითვლება იძულების დამთავრების მომენტიდან. იმ დაშვებითაც, რომ გარიგების დადების მიზნით ადგილი ჰქონდა იძულებას, მხარეთა შორის სადავო გარიგება 2004 წელს დაიდო, შესაბამისად, მხარეს შეცილება უნდა განეხორციელებინა ხელშეკრულების დადების შემდეგ, კანონით დადგენილი ერთი წლის განმავლობაში.

9. თბილისის საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილება და დასკვნები

9.1. თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2016 წლის 11 ნოემბრის გადაწყვეტილებით საწარმოს სარჩელი არ დაკმაყოფილდა. მოსარჩელეს უარი ეთქვა 2004 წლის 30 ივნისის ჩუქების ხელშეკრულების ბათილად ცნობასა და მოპასუხისათვის, ზიანის სახით, 810 000 აშშ დოლარის დაკისრებაზე;

9.2. საქალაქო სასამართლომ მიუთითა წინამდებარე გადაწყვეტილების 7.2.1-7.2.7 ქვეპუნქტებში ასახულ უდავო ფაქტობრივ გარემოებებზე და შემდეგი სადავო ფაქტობრივი გარემოებები დაადგინა:

9.2.1. ერთი მხრივ, შ----- გ-----ას, როგორც მოსარჩელე საწარმოს დირექტორსა და წარმომადგენლობაზე უფლებამოსილ პირს, და მეორე მხრივ, მ----- ს-----ას, როგორც მოპასუხე სამინისტროს წარმომადგენლობით უფლებამოსილების მქონე პირს შორის, 2004 წლის 30 ივნისს, დაიდო ხელშეკრულება უძრავი ქონების სახელმწიფოსათვის საკუთრებაში უსასყიდლოდ გადაცემის თაობაზე.

9.2.2. ხელშეკრულების თანახმად, შ----- გ-----ამ განაცხადა, რომ მას სურს საწარმოს საკუთრებაში არსებული უძრავი ქონება, მდებარე ქ. თბილისში, ჟ----- შ-----ას ქ N35-ში, საზოგადოების პარტნიორთა 2004 წლის 30 ივნისის კრების ოქმის საფუძველზე, უსასყიდლოდ/საჩუქრად გადასცეს საქართველოს ეკონომიკის სამინისტროს, ხოლო მ----- ს-----ამ, სამინისტროს

სახელით განაცხადა, რომ მას სურს მიიღოს საკუთრებაში საწარმოს კუთვნილი უძრავი ქონება. უსასყიდლოდ/საჩუქრად გადასაცემი ქონების ფასი მხარეთა შეთანხმებით განისაზღვრა - 700 000 აშშ დოლარის ეკვივალენტით ეროვნულ ვალუტაში - 1 344 000 ლარით (იხ. უძრავი ქონების საკუთრებაში უსასყიდლოდ გადაცემის შესახებ ხელშეკრულება- ტ. 1, ს.ფ 21-25).

9.2.3. დადგენილია, რომ 2004 წლის 30 ივნისს გაიმართა შპს „ა----“-ის პარტნიორთა კრება, რომლის ოქმის მიხედვით, დღის წესრიგის საკითხს წარმოადგენდა მოსარჩელე საწარმოს კუთვნილი უძრავი ქონების (იხ. წინამდებარე გადაწყვეტილების 9.2.2 ქვეპუნქტი) სახელმწიფოსთვის უსასყიდლოდ/საჩუქრად გადაცემა. შპს „ა----“ არის შპს „გ-----ის“ (მოსარჩელე საწარმოს) 90%-იანი წილის მფლობელი პარტნიორი, საიდანაც 88.5%-იანი წილის, ე.ი საკონტროლო პაკეტის, მფლობელი არის ნ----- შ----- --ე (საკუთრების მიმნდობი). მოსარჩელე საწარმოს პარტნიორებმა სურვილი გამოთქვეს, საზოგადოების კუთვნილი უძრავი ქონება, მასზე განთავსებული შენობა-ნაგებობების სახით, უსასყიდლოდ გადასცემოდა სახელმწიფოს. ამ საკითხზე აზრი გამოთქვა და თანხმობა განაცხადა საკონტროლო პაკეტის მფლობელის ნ----- შ-----ის რწმუნებულმა მ----- შ-----ემ (მინდობილმა მესაკუთრემ) – (იხ. პარტნიორთა კრების ოქმი -ტ.1, ს.ფ 26);

9.2.4. მოსარჩელე საწარმოს პარტნიორთა კრების 2004 წლის 30 ივნისის ოქმის საფუძველზე საზოგადოების პარტნიორებმა განსაკუთრებული საფუძვლებიდან გამომდინარე, ორმხრივი ინტერესების გათვალისწინებით გადაწყვიტეს, რომ საზოგადოების კუთვნილი ქონება (იხ. წინამდებარე გადაწყვეტილების 9.2.2 ქვეპუნქტი) უსასყიდლოდ გადასცენ სახელმწიფოს. კრებაზე აზრი გამოთქვა საზოგადოება „ა----“-ის საკონტროლო პაკეტის მფლობელი პარტნიორის მინდობილმა მესაკუთრემ მ----- შ-----ემ (იხ. 2004 წლის 30 ივნისის პარტნიორთა კრების ოქმი - ტ. 1, ს.ფ 29).

9.3. საქალაქო სასამართლომ მხარეთა პოზიციების მოსმენის, საქმეში წარდგენილი მტკიცებულებების, მათ შორის, მოწმეთა განმარტებების მოსმენისა და ერთობლივად შეჯერება-გაანალიზების საფუძველზე დაასკვნა, რომ მოსარჩელე მხარემ სასამართლოს ვერ დაუდასტურა სადავოდ გამხდარი გარიგების იძულებით დადების ფაქტი.

9.3.1. სასამართლომ მიუთითა, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის (შემდეგში: სსსკ) მე-4 მუხლის თანახმად, სამართალწარმოება მიმდინარეობს შეჯიბრობითობის საფუძველზე. მხარეები სარგებლობენ

თანაბარი უფლებებითა და შესაძლებლობებით დაასაბუთონ თავიანთი მოთხოვნები, უარყონ ან გააქარწყლონ მეორე მხარის მიერ წამოყენებული მოთხოვნები, მოსაზრებები თუ მტკიცებულებები. სასამართლომ უნდა განსაზღვროს, თუ რომელ მხარეს ეკისრება ამ ფაქტის მტკიცების ტვირთი და ფაქტის დაუმტკიცებლობის არახელსაყრელი შედეგები უნდა დააკისროს იმ მხარეს, რომელსაც ამ ფაქტის დამტკიცება ევალებოდა. მტკიცებულებათა წარდგენის მოვალეობას საქმისათვის მნიშვნელოვანი ფაქტების დასადგენად, კანონმდებელი აკისრებს იმ მხარეს, რომლისთვისაც ეს უფრო ადვილი და მოსახერხებელია. ამავე კოდექსის 102-ე მუხლი ადგენს მტკიცების ტვირთის განაწილების პროცესუალურ სტანდარტს და, ზოგადი წესის თანახმად, თითოეულ მხარეს ევალება მის მიერ მითითებული გარემოების დამტკიცება, თუმცა, ამავე ნორმის მე-3 ნაწილი ყურადღებას ამახვილებს რიგი გარემოებების სათანადო, განკუთვნილი მტკიცებულებებით დადასტურების აუცილებლობაზე. ამგვარი სათანადო მტკიცებულებების სახეს კი, როგორც წესი, მატერიალური კანონმდებლობა განსაზღვრავს;

9.3.2. მოსარჩელე მოვალეა დაამტკიცოს ფაქტები, რომლებიც იურიდიულად ამართლებენ მის სასარჩელო მოთხოვნას, ხოლო იმ ფაქტების მტკიცების ტვირთი, რომლებიც ასეთი მოთხოვნის უფლებას გააქარწყლებენ - დაკისრებული აქვს მოპასუხეს. აქვე აღსანიშნავია, რომ მხარეებს შორის, მტკიცების ტვირთი განაწილებულ უნდა იქნეს იმგვარად, რომ მოსარჩელესა და მოპასუხეს დაეკისროთ იმ ფაქტების დამტკიცება, რომელთა მტკიცება მათთვის ობიექტურად შესაძლებელია. ფაქტების დამტკიცებას იწყებს მოსარჩელე, რომელმაც უნდა დაამტკიცოს მის მიერ მოპასუხისადმი წაყენებული მოთხოვნის ფაქტობრივი საფუძველი. მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც მოსარჩელე დაამტკიცებს ამ ფაქტებს, მტკიცების ტვირთი გადადის მოპასუხეზე.

9.3.3. საქალაქო სასამართლოს შეფასებით, განსახილველ შემთხვევაში სასამართლო სხდომაზე მოსარჩელის შუამდგომლობის საფუძველზე მოწმის სახით დაკითხულმა პირებმა: მ----- ს-----ამ (მოპასუხე სამინისტროს წარმომადგენელი სადავო გარიგების დადების დროს) და ც----- ბ-----ემ (ნოტარიუსი) განმარტეს, რომ ხელშეკრულება დაიდო თავისუფალი ნების გამოვლენის საფუძველზე და მას რაიმე ფაქტორი (მუქარა, ზეწოლა) წინ არ უძლოდა. ნოტარიუსმა აღნიშნა, რომ მის სანოტარო ბიუროში ნამდვილად იმყოფებოდა ქალაქის იმდროინდელი პროკურორი გ----- ლ-----ი, თუმცა,

მ----- შ-----ის (მინდობილი მესაკუთრის) მიმართ ზეწოლა არ შეუძენია. პირიქით, ხელშეკრულების დადების ინიციატივა მომდინარეობდა მ----- შ-----ისგან და საჭირო დოკუმენტაციაც მის მიერ იქნა წარდგენილი;

9.3.4. მოწმე მ----- შ-----ემ (მინდობილმა მესაკუთრემ) განმარტა, რომ ნამვილად იმყოფებოდა ე.წ „მოდული“-ს შენობაში დაკითხვაზე, სადავო ქონების სახელმწიფოსთვის გადაცემის თაობაზე, თუმცა, მის მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნა არ განხორციელებულა. მოწმემ ზეწოლის ფაქტად ასევე მიიჩნია მათი ოჯახის ახლობლის რ----- ხ-----ის დაკავება, თუმცა იქვე აღნიშნა, რომ სამართალდამცავი ორგანოებისაგან მას არ ჰქონია ინფორმაცია, რომ ხ-----ის დაკავება დაკავშირებული იყო მის ოჯახთან;

9.3.5. მოწმე თ----- ბ-----მა სასამართლო სხდომაზე განმარტა, რომ ჩუქების ხელშეკრულების დადებას წინ უძღოდა მ----- შ-----ის დაბარება ე.წ მოდულის შენობაში, სადაც სთხოვდნენ ქონების გადაფორმებას, წინააღმდეგ შემთხვევაში კი მიუთითებდნენ, რომ საფრთხე შეექმნებოდა მას და მისი ოჯახის წევრების თავისუფლებას. მოწმემ განმარტა, რომ შექმნილ ვითარებაში მ----- შ-----ემ მიიღო გადაწყვეტილება, რომ ქონება ეჩუქებინა სახელმწიფოსათვის. მოწმემ მიუთითა, რომ მ----- შ-----ის და ნ----- შ-----ის მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნა არ განხორციელებულა.

9.4. საქალაქო სასამართლომ მოწმეთა (მ. შევადრნაძის და თ. ბ-----ის) ჩვენების შეფასების შედეგად დაადგინა, რომ მათი არგუმენტები დამყარებულია მხოლოდ ვარაუდებზე და პირდაპირი სახის მტკიცებულება, რომელიც მოპასუხის მხრიდან იძულების განხორციელების ფაქტს დაადასტურებდა, მოსარჩელემ ვერ წარადგინა.

9.5. სასამართლომ აღნიშნა, რომ იძულებით დადებული გარიგება შეიძლება სადავო გახდეს მხოლოდ ერთი წლის განმავლობაში და იგი აითვლება იძულების დამთავრების მომენტიდან. იმ დაშვებითაც, რომ ადგილი ჰქონდა იძულებას გარიგების დადების მიზნით, სადავო გარიგება მხარეთა შორის დაიდო 2004 წელს, შესაბამისად მხარეს შეცிலება უნდა განხორციელებინა ხელშეკრულების დადების შემდეგ, კანონით დადგენილი ერთი წლის განმავლობაში.

9.6. საქალაქო სასამართლომ გადაწყვეტილების სამართლებრივი მოტივაციისას გამოიყენა საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის (შემდეგში: სსკ) 50-ე, 54-ე, 85-ე, 86-ე, 87-ე, 88-ე, 524-ე მუხლები, ასევე - "მეწარმეთა შესახებ" საქართველოს კანონის 47-ე მუხლი;

9.6.1. სასამართლომ აღნიშნა, რომ განსახილველ შემთხვევაში დავის საგანს წარმოადგენს 2004 წლის 30 ივნისს იძულებით დადებული ჩუქების ხელშეკრულების ბათილად ცნობა. სსკ-ის 524-ე მუხლის თანახმად, ჩუქების ხელშეკრულებით მჩუქებელი უსასყიდლოდ გადასცემს დასაჩუქრებულს ქონებას საკუთრებად მისი თანხმობით. მითითებული გარიგების ბათილად ცნობის საფუძველად მოსარჩელემ მიუთითა რამდენიმე გარემოებაზე. უპირველეს ყოვლისა, მისი განმარტებით სადავო გარიგება დაიდო იძულების შედეგად. გარდა ამისა, მოსარჩელის განმარტებით, სადავო გარიგება მართლსაწინააღმდეგო და ამორალური ხასიათისაა. შესაბამისად, სადავო გარიგების შეცილების თითოეული საფუძველი სასამართლოს მხრიდან დამოუკიდებლად უნდა შეფასდეს.

9.6.2. სადავო გარიგების ბათილად ცნობისათვის უნდა დადგინდეს შემდეგი გარემოებები: 1) რა მიზანს ემსახურებოდა და რა მოტივით იყო განპირობებული მოსარჩელის განზრახვა სადავო გარიგების დადებისას; 2) სადავო გარიგების მიმართ ზემოქმედების ფაქტის არსებობა გარიგების მეორე მხარის ან სხვა მესამე პირთა მხრიდან;

9.6.3. სასამართლომ აღნიშნა, რომ ზემოთ მითითებული გარემოებების დადგენის მიზნით, პირველ რიგში, უნდა შეფასდეს სადავო გარიგებაში მონაწილე პირთა სტატუსი, მოქმედების მიზანი და მოტივი.

9.6.4. სასამართლომ მიუთითა, რომ დადგენილია, 2004 წლის 30 ივნისს გაიმართა შპს „ა----“-ის პარტნიორთა კრება, სადაც დღის წესრიგის საკითხს წარმოადგენდა შპს „გ-----ის“ კუთვნილი უძრავი ქონების (იხ. 9.2.2 ქვეპუნქტი) სახელმწიფოსთვის უსასყიდლოდ/საჩუქრად გადაცემა. შპს „ა----“ არის შპს „გ-----ის“ 90%-იანი წილის მფლობელი, საიდანაც 88.5% ე.ი საკონტროლო პაკეტის მფლობელი არის ნ----- შ-----ე. შპს „გ-----ის“ პარტნიორებმა თავისუფალი ნების საფუძველზე სურვილი გამოთქვეს, საზოგადოების კუთვნილი უძრავი ქონება მასზე განთავსებული შენობა-ნაგებობებით, უსასყიდლოდ გადაეცათ სახელმწიფოსთვის. მითითებულ საკითხზე თანხმობა გამოთქვა საკონტროლო პაკეტის მფლობელის ნ----- შ-----ის რწმუნებულმა მ----- შ-----ემ, რომელიც სანოტარო აქტის საფუძველზე უფლებამოსილი იყო, ემართა და განეკარგა ნ----- შ-----ის მთელი ქონება. ამასთან, ქონების სახელმწიფოსთვის უსასყიდლოდ გადაცემა დადასტურებულ იქნა 2004 წლის 30 ივნისს საწარმოს პარტნიორთა კრების ოქმის საფუძველზე, სადაც საზოგადოების პარტნიორებმა განსაკუთრებული

საფუძვლებიდან გამომდინარე, ორმხრივი ინტერესების გათვალისწინებით გადაწყვიტეს, რომ საზოგადოების კუთვნილი ქონება უსასყიდლოდ გადაეცათ სახელმწიფოსთვის.

9.6.5. დადგენილია, რომ დასახლებული მინდობილობის ფარგლებში მ----- შ-----ე უფლებამოსილი იყო საზოგადოების პარტნიორთა კრებაზე დაეფიქსირებინა საკუთარი აზრი და მიეღო გადაწყვეტილება ნ. შ-----ის ქონების განკარვის თაობაზე (იხ. მინდობილობა - ტ. 1, ს.ფ. 28). სსკ-ის 50-ე მუხლის მიხედვით, გარიგება არის ცალმხრივი, ორმხრივი ან მრავალმხრივი ნების გამოვლენა, რომელიც მიმართულია სამართლებრივი ურთიერთობის წარმოშობის, შეცვლის ან შეწყვეტისაკენ. სსკ-ის 54-ე მუხლის თანახმად, ბათილია გარიგება, რომელიც არღვევს კანონით დადგენილ წესსა და აკრძალვებს, ეწინააღმდეგება საჯარო წესრიგს ან ზნეობის ნორმებს.

9.6.6. საქალაქო სასამართლომ განმარტა, რომ სამოქალაქო ურთიერთობის სუბიექტები თავისუფალი არიან ხელშეკრულების დადებისას, ისინი ირჩევენ კონტრაქტს, ხელშეკრულების შინაარსს და განსაზღვრავენ შედეგს, რომლის მიღებაც მათ სურთ. დადგენილია, რომ 2004 წლის 30 ივნისს საზოგადოების პარტნიორებმა, ჩატარებული კრების ოქმებით სურვილი გამოთქვეს შპს „გ-----ი“-ს კუთვნილი უძრავი ქონება სახელმწიფოსთვის უსასყიდლოდ გადაეცათ. საზოგადოების გადაწყვეტილების საფუძველზე 2004 წლის 30 ივნისს სახელმწიფოსა და შპს „გ-----ი“-ს დირექტორს შორის გაფორმდა უძრავი ქონების ჩუქების ხელშეკრულება.

9.6.7. განსახილველ შემთხვევაში დავის საგანია ჩუქების ხელშეკრულება, რომელიც ცალმხრივ გარიგებას წარმოადგენს. გამჩუქებელმა გამოავლინა ჩუქების ნება, რომელიც დასაჩუქრებულმა მიიღო. კანონმდებელი დასაშვებად მიიჩნევს მხარეებმა ჩუქების ხელშეკრულება დაუკავშირონ ამა თუ იმ პირობის შესრულებას ან მიზნის მიღწევას. აღნიშნული შეიძლება განპირობებული იყოს საზოგადოებრივი კეთილდღეობით ან საერთო-სასარგებლო მიზნებით, ან/და მჩუქებლისთვის პრინციპულად მნიშვნელოვანია, რომ მისი კუთვნილი ქონების მესაკუთრე გახდეს სახელმწიფო. მხოლოდ იმ გარემოებაზე მითითება, რომ ვინაიდან გარიგების მხარეს (დასაჩუქრებულს) სახელმწიფო წარმოადგენს, გამჩუქებლის ნება გამოვლენილია იძულების შედეგად, საქალაქო სასამართლომ არ მიიჩნია დასაბუთებულად.

9.6.8. სსკ-ის 85-ე მუხლის მიხედვით, გარიგების დადების მიზნით იმ პირის იძულება (ძალადობა ან მუქარა), რომელმაც დადო გარიგება, ანიჭებს ამ პირს გარიგების ბათილობის მოთხოვნის უფლებას მაშინაც, როცა იძულება მომდინარეობს მესამე პირისაგან. ხოლო ამავე კოდექსის 86-ე მუხლის შესაბამისად, გარიგების ბათილობას იწვევს ისეთი იძულება, რომელსაც თავისი ხასიათით შეუძლია გავლენა მოახდინოს პირზე და აფიქრებინოს, რომ მის პიროვნებას ან ქონებას რეალური საფრთხე ემუქრება. ამავდროულად, სსკ-ის 87-ე მუხლის თანახმად, იძულება გარიგების ბათილობის მოთხოვნის საფუძველია მაშინაც, როცა იგი მიმართულია გარიგების ერთ-ერთი მხარის მეუღლის, ოჯახის სხვა წევრების ან ახლო ნათესავების წინააღმდეგ. როგორც იძულება, ისე მოტყუება, გარიგების ბათილად ცნობის საფუძველს წარმოადგენს. იძულების დროს ნების გამოვლენის პროცესში აშკარა ჩარევა ხდება. იძულების მიზანს გარიგების დადება წარმოადგენს. იძულება მაშინ შეიძლება ჩაითვალოს გარიგების ბათილობის საფუძველად, როდესაც მისი ზეგავლენით მოხდა გარიგების დადება. იძულება შეიძლება გამოიხატოს ძალადობაში ან მუქარაში. ძალადობა ფიზიკურ იძულებას გულისხმობს, ხოლო მუქარის შემთხვევაში, მომავალში იძულების განხორციელების ფაქტით გამოწვეული შიში აიძულებს პირს, მოახდინოს სხვისი ნების შესატყვისი ნების გამოვლენა. ამასთან, გარიგების ბათილობას იწვევს არა ყოველგვარი იძულება, არამედ ისეთი, რომელსაც თავისი ხასიათით შეუძლია გავლენა მოახდინოს პირზე. პირზე გავლენას ახდენს ისეთი იძულება, რომელიც აფიქრებინებს მას, რომ მის პიროვნებას ან ქონებას რეალური საფრთხე ემუქრება. ამდენად, იძულება მხოლოდ მაშინ შეიძლება ჩაითვალოს ზემოქმედებაუნარიან იძულებად, თუკი იგი რეალური საფრთხის მაუწყებელია. თუ საფრთხე მოჩვენებითია, მაშასადამე, იძულებაც ამ აზრით არარსებულია. იძულების შეფასებისას მხედველობაშია მისაღები პირთა ასაკი, სქესი და ცხოვრებისეული გამოცდილებები (**იხ. სუსგ N132-124-2015, 29.04.2015 წ.**).

9.6.9. საქალაქო სასამართლომ განმარტა, რომ იძულების ნორმატიული შინაარსი მოცემულია ძალადობისა და მუქარის შემადგენლობით. განსახილველ შემთხვევაში, სასამართლოს კვლევის საგანს მუქარით განხორციელებული იძულება წარმოადგენს, რადგან ძალადობა განიხილება ფიზიკური ზემოქმედების კონტექსტით, ხოლო სარჩელში ასახული ფაქტობრივი შემადგენლობა არ არის წარმოდგენილი ასეთი შინაარსით.

უფრო მეტიც, საქმის გარემოებათა გამოკვლევისას დადგინდა, რომ მ. შ----- ის ე.წ „მოდული“-ს შენობაში ვიზიტისას მის ფიზიკურ იძულებას ადგილი არ ჰქონია. სასამართლო სხდომაზე მოწმის სახით დაკითხულმა თ. ბ-----მა განმარტა, რომ მ----- შ-----ეთან გასაუბრება მიმდინარეობდა საკმაოდ მშვიდ გარემოში. სასამართლო განმარტავს, რომ მუქარის, როგორც იძულების ერთ-ერთი კომპონენტის შეფასებისას, მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული რამდენიმე ფაქტორი. მათ შორის ყველაზე მნიშვნელოვანია, რომ მუქარა თავისი ხასიათით უნდა იყოს სახიფათო, რაც კონკრეტულ შემთხვევაში სათანადო მტკიცებულებებით არ იქნა დადასტურებული.

9.6.10. საქალაქო სასამართლომ წინამდებარე გადაწყვეტილების მე-6 პუნქტში მითითებული ფაქტობრივი გარემოებით დადგენილად მიიჩნია, რომ ნ----- შ-----ისა და მ----- შ-----ის მიმართ საქართველოს მთავარ პროკურატურასა და ქ. თბილისის პროკურატურაში გამოძიება და, შესაბამისად, სისხლისსამართლებრივი დევნა 2003-2004 წლებში არ მიმდინარეობდა. მითითებული გარემოება დადასტურებულ იქნა მოსარჩელისა და მოწმეთა ჩვენებებითაც;

9.6.11. სასამართლომ ყურადღება გაამახვილა მოსარჩელის ერთ-ერთ მთავარ არგუმენტზე, რომლითაც იგი მიუთითებდა, რომ, მართალია, უშუალოდ მ----- შ-----ე და ნ----- შ-----ე არ იყვნენ სისხლისსამართლებრივი დევნის ობიექტები, თუმცა, სამართალდამცავი ორგანოების მხრიდან მ----- შ-----ეზე განხორციელებული ზემოხსენებული მუქარის რეალობა მდგომარეობდა მის ოჯახთან დაახლოებული პირის - რ----- - ხ-----ის დაპატიმრებაში. ამ კონტექსტში სასამართლომ აღნიშნა, რომ საქმის მასალებიდან დგინდება, მითითებული გარემოებები დროში ერთმანეთთან დაკავშირებულია, კერძოდ, რ----- ხ-----ის მიმართ აღკვეთის ღონისძიების სახით პირადი თავდებობა გამოყენებული იქნა 2004 წლის 28 ივნისს, ხოლო სადავო ხელშეკრულება გაფორმდა იმავე წლის 30 ივნისს, თუმცა, რ. ხ-----ე დააკავეს სხვა საფუძვლებითა და მოტივით, შესაბამისად, ხ-----ის დაკავებას, ნ----- და მ----- შ-----ეებზე სამართალდამცველი ორგანოების მხრიდან განხორციელებულ ზემოქმედების ფაქტორად სასამართლო ვერ შეაფასებს. საგულისხმოა ის გარემოებაც, რომ სადავო გარიგების მხარეს არც მ----- შ-----ე და არც ნ----- შ-----ე არ წარმოადგენენ.

9.6.12. საქალაქო სასამართლომ უდავოდ დადგენილ ფაქტობრივ

გარემოებად მიიჩნია, რომ 2004 წლის 21 მარტს (ანუ რ----- ხ-----ის დაკავებამდე) ნოტარიუს ე----- შ-----ის მიერ გაცემული იქნა ქონების მართვისა და განკარგვის მინდობილობა (სანოტარო მოქმედების რეგისტრაციის ნომერი 1-3043). მინდობილობის შინაარსიდან იკვეთება, რომ ნ----- შ-----ემ როგორც „საკუთრების მიმნდობმა“ მ----- შ-----ეს, შემდგომში „მინდობილ მესაკუთრეს“, მართვის და განკარგვის უფლებით გადასცა მის სახელზე რიცხული მთელი ქონება (იხ. ამ გადაწყვეტილების პირველი პუნქტი). სწორედ აღნიშნული მინდობილობის შინაარსი გახდა განმსაზღვრელი შპს „ა-----“-ის და შპს „გ-----“-ის პარტნიორთა კრების გადაწყვეტილების მიღებისას, რომლის ნამდვილობაც სადავოდ არ არის გამხდარი. სასამართლოს შეფასებით, სწორედ აღნიშნულ მინდობილობაში მარწმუნებლის მიერ გამოვლენილი და რწმუნებულისათვის მინიჭებული უფლებამოსილების ფარგლებში მოქმედებდა მ----- შ-----ე პარტნიორთა კრებებზე.

9.6.13. სადავო გარიგების დადების დროისათვის "მეწარმეთა შესახებ" საქართველოს კანონის მოქმედი რედაქციის 47-ე მუხლის თანახმად, შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოების მმართველობის უმაღლეს ორგანოს წარმოადგენს პარტნიორთა კრება, რომელიც გადაწყვეტილებებს იღებს უძრავი ქონების შეძენის, გასხვისებისა და დატვირთვის თაობაზე. საქალაქო სასამართლომ დაასკვნა, რომ შპს „ა-----“-ის და შპს „გ-----“-ის პარტნიორთა კრებებზე მიღებული იქნა გადაწყვეტილებები ქონების გასხვისების თაობაზე, რომლებიც საფუძვლად დაედო სადავო გარიგებას (იხ. წინამდებარე გადაწყვეტილების 9.2.3-9.2.4 ქვეპუნქტები). საქალაქო სასამართლომ აღნიშნა, რომ არც აღნიშნული კრების ოქმების ნამდვილობა გამხდარა სადავოდ პარტნიორების მხრიდან.

9.7. საქალაქო სასამართლომ დაასკვნა, რომ საქმის მასალებით არ დგინდებოდა, რომ მოსარჩელე საწარმოს დირექტორმა სადავო ხელშეკრულებას იძულებით მოაწერა ხელი, იგი არ გამოხატავდა პარტნიორთა თავისუფალ ნებას. შესაბამისად, სასამართლოს შეფასებით, სადავო ხელშეკრულება არ არღვევს საჯარო წესრიგს, კანონით დადგენილ აკრძალვებს და არც ზნეობის ნორმებს ეწინააღმდეგება, რის გამოც მოსარჩელის მოთხოვნა გარიგების ბათილად ცნობის თაობაზე არ უნდა დაკმაყოფილდეს.

9.8. სასამართლომ იმსჯელა მოპასუხის შესაგებლის პოზიციაზე

სასარჩელო მოთხოვნის ხანდაზმულობისა და იძულებით დადებული გარიგების შეცვლების ვადის გასვლის საკითხზე. საქალაქო სასამართლომ განმარტა, რომ მოსარჩელეს ხელშეკრულების ბათილად ცნობას ითხოვდა ორი საფუძვლით, ის მიუთითებდა გარიგების იძულებით დადებაზე და ასევე აღნიშნავდა, რომ ხელშეკრულება ამორალურია.

9.8.1. სასამართლომ განმარტა, რომ სადავო ჩუქების ხელშეკრულების ბათილად ცნობის სამართლებრივ საფუძველს წარმოადგენს სსკ-ის 54-ე მუხლი (მართლსაწინააღმდეგო და ამორალური გარიგებანი), შესაბამისად, სახეზეა უცილოდ ბათილი გარიგება, მასზე შეცვლების რაიმე ვადის გავრცელება სამოქალაქო კოდექსით დადგენილი არ არის და მის მიმართ გამოყენებულ უნდა იქნას ხანდაზმულობის საერთო - ათწლიანი ვადა. სადავო ხელშეკრულება დადებულია 2004 წლის 30 ივნისს, სარჩელი კი აღძრულია 2014 წლის 30 ივნისს, შესაბამისად, გარიგების დადებიდან სარჩელის აღძვრამდე არ არის გასული 10 წელი და მოსარჩელის მოთხოვნაც არ არის ხანდაზმული.

9.9. საქალაქო სასამართლომ იმსჯელა, რომ იმ გარემოების გათვალისწინებით, რომ არ დაკმაყოფილდა სარჩელი გარიგების ბათილად ცნობის ნაწილში, ასევე, არ უნდა დაკმაყოფილებულიყო მოსარჩელის მიკუთვნებითი სარჩელი, ამ უკანასკნელის სასარგებლოდ, მოპასუხე სამინისტროსათვის, ზიანის ანაზღაურების სახით, 810 000 აშშ დოლარის დაკისრების თაობაზე.

10. მოსარჩელის სააპელაციო საჩივრის საფუძვლები

10.1. საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილება სააპელაციო წესით გაასაჩივრა მოსარჩელე საწარმომ, გასაჩივრებული გადაწყვეტილების გაუქმება და, ახალი გადაწყვეტილების მიღებით, სარჩელის სრულად დაკმაყოფილება მოითხოვა შემდეგ სააპელაციო პრეტენზიებზე დაყრდნობით (იხ. სააპელაციო საჩივარი - ტ. 4, ს.ფ.12-29):

10.1.1. არასწორია პირველი ინსტანციის სასამართლოს მიერ დადგენილად მიჩნეული გარემოება იმის თაობაზე, რომ ნ----- შ-----ის მიერ გაცემული მინდობილებით მ----- შ-----ეს გააჩნდა სრული კომპეტენცია სადავო გარიგების მომზადება - გაფორმებასთან დაკავშირებით. კერძოდ, სასამართლომ არ შეაფასა ის გარემოება, რომ საკუთრების მიმდობის მიერ გაცემული მინდობილობით ქონების ღირებულება განისაზღვრა 500 000

ლარით, ხოლო სადავო გარიგებით ქონება შეფასებული იქნა 700 000 აშშ დოლარად. ანუ, გაცემული მინდობილობით მ----- შ-----ეს, როგორც მინდობილ მესაკუთრეს, ამ ღირებულების ქონების გასხვისების უფლებამოსილება არ გააჩნდა. ამასთან, მინდობილობა არ შეიცავს საკუთარ თავთან გარიგების დადების შესაძლებლობას მაშინ, როდესაც მ----- შ-----ე სწორედ ასეთად გვევლინება შპს „ა----“-ის წარმომადგენლად შპს „გ-----ის“ (მოსარჩელე საწარმოს) პარტნიორთა კრებაზე;

10.1.2. მიუხედავად იმისა, რომ ნ----- შ-----ის მიმართ არ მიმდინარეობდა სისხლის სამართლებრივი დევნა, სახეზე იყო მაღალი თანამდებობის პირების საჯარო განცხადებები და მოწოდებები ქონების სახელმწიფოსთვის დაბრუნების შესახებ, რომლის შეუსრულებლობა დაგვირგვინდებოდა სისხლის სამართლებრივი დევნით და ქონების ჩამორთმევით, რაც ცალსახად ადასტურებდა საწარმოს დომინანტი პარტნიორის მიმართ განხორციელებულ იძულებას.

10.1.3. სასამართლომ არ შეაფასა ის გარემოება, რომ ხელშეკრულების დამოწმებისას ნოტარიუსმა მხარეებს განუმარტა არა ჩუქების, არამედ ნასყიდობის სამართლებრივი შინაარსი. ასევე, შეფასების გარეშე დარჩა ის გარემოება, რომ ქონების სახელმწიფოსთვის საჩუქრად გადაცემის საფუძვლად საზოგადოების პარტნიორები მიუთითებდნენ გადაუდებელ აუცილობლობაზე და განსაკუთრებულ გარემოებებზე, რაც სხვა არაფერია, თუ არა დომინანტი პარტნიორის იძულება, ქონება უსაუყიდლოდ გადაეცა სახელმწიფოსათვის.

11. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს განჩინება და დასკვნები

11.1. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2017 წლის 22 ნოემბრის განჩინებით საწარმოს სააპელაციო საჩივარი არ დაკმაყოფილდა, შესაბამისად, უცვლელად დარჩა საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილება საწარმოს სარჩელის უარყოფის შესახებ.

11.2. სააპელაციო სასამართლომ სრულად გაიზიარა ქვემდგომი ინსტანციის სასამართლოს მიერ დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებები, მათი სამართლებრივი შეფასება და მიუთითა მათზე (სსსკ-ის 390.3-ე მუხლის „გ“ ქვეპუნქტი).

11.3. გასაჩივრებული გადაწყვეტილების უცვლელად დატოვების დასაბუთებისას სააპელაციოს სასამართლომ ყურადღება გაამახვილა, რომ

აპელანტი (საწარმო) სადავო ჩუქების ხელშეკრულების ბათილად ცნობის საფუძველად მიუთითებს როგორც იძულებაზე, ისე - მის მართლსაწინააღმდეგო და ამორალურ ხასიათზე.

11.4. სამოქალაქო საქმეებზე დასაბუთებული გადაწყვეტილების მიღებისა და ზოგადად, მართლმსაჯულების განხორციელების საფუძველს წარმოადგენს იმის სწორად განსაზღვრა, თუ რა სამართლებრივი საფუძველიდან გამომდინარეობს მხარეთა შორის წარმოშობილი დავა. ამ მიზნით, უნდა დადგინდეს მოთხოვნის მატერიალური საფუძველი. მხოლოდ ამის შემდეგ უნდა გამოირკვეს მოძიებული ნორმის წინაპირობები, მისი აბსტრაქტული შემადგენლობა და შემოწდეს განხორციელებულია თუ არა განსახილველ საქმეზე ყველა მათგანი. ამ ასპექტში, ფორმალურ-სამართლებრივი თვალსაზრისით, სასამართლო შეზღუდულია სარჩელის ფაქტობრივი გარემოებებით: იგი ამოწმებს რომელ კონკრეტულ ფაქტობრივ გარემოებებზე მიუთითებს მოსარჩელე, ქმნიან თუ არა ისინი დამფუძნებელი ნორმის უკლებლივ ყველა წანამძღვარს. ამის შემდეგ მოწმდება, მოპასუხის პოზიცია რამდენად აქარწყლებს წარმოშობილ წანამძღვრებს (პროცესუალური და მატერიალური თვალსაზრისით).

11.5. მოცემულ შემთხვევაში აპელანტი (მოსარჩელე) სასარჩელო მოთხოვნას აფუძნებს იმ გარემოებაზე, რომ კუთვნილი უძრავი ქონება სახელმწიფოს საჩუქრად გადასცა იძულება/მუქარის ძალით, რაც მომდინარეობდა სამართალდამცავი უწყების მაღალი თანამდებობის პირების მხრიდან. შესაბამისად, სადავო ჩუქების ხელშეკრულება, არ წარმოადგენს მჩუქებლის ნების თავისუფალი გამოვლენის შედეგს. სსკ-ის 50-ე და 85-ე მუხლების საფუძველზე სააპელაციო სასამართლომ განმარტა, რომ გარიგება არის ცალმხრივი, ორმხრივი ან მრავალმხრივი ნების გამოვლენა, რომელიც მიმართულია სამართლებრივი ურთიერთობის წარმოშობის, შეცვლის ან შეწყვეტისაკენ. სსკ-ის 85-ე მუხლის შესაბამისად, გარიგების დადების მიზნით იმ პირის იძულება (ძალადობა ან მუქარა), რომელმაც დადო გარიგება, ანიჭებს ამ პირს გარიგების ბათილობის მოთხოვნის უფლებას მაშინაც, როცა იძულება მომდინარეობს მესამე პირისაგან. მარტოოდენ ნების არსებობა არ იწვევს გარიგების დადებას, აუცილებელია, რომ ნება გამოვლენილ იქნას, გარდა ამისა, ნება მიმართული უნდა იყოს სამართლებრივი შედეგის წარმოშობის, შეცვლის ან შეწყვეტისაკენ. აღსანიშნავია, რომ ნება შინაგანი სუბიექტური კატეგორიაა და იგი

სამართლებრივ შედეგებს იწვევს მხოლოდ მისი გარეგანი გამოხატვის შედეგად, რაც იმას ნიშნავს, რომ სამართლებრივი შედეგისადმი მიმართული ნება იურიდიულად ქმედითი ხდება მისი გამოვლენის შემდეგ. ნების გამოვლენის ფორმებს უაღრესად დიდი პრაქტიკული დატვირთვა გააჩნია გარიგებებში, ვინაიდან გამოხატული ნებისადმი არსებობს კონტრაქტის მიერ გამოვლენილი ნდობის დაცვის ღირსი ინტერესი, ამიტომ მხედველობაში არ უნდა იქნეს მიღებული პირის მტკიცება, რომ მას ის ნება არ ჰქონდა, რომელიც გამოხატა, თუ მისი ნების გარეგანი გამოხატულებით მეორე მხარემ კეთილსინდისიერად ირწმუნა, რომ იგი უფლებებით აღიჭურვა. ამდენად, ნების გამოხატვა, რომელიც გარკვეული სამართლებრივი შედეგების დადგომისაკენ არის მიმართული, დაკავშირებულია არა მხოლოდ უფლებების, არამედ მოვალეობების წარმოშობასთან, შესაბამისად, საწინააღმდეგოს დადასტურებამდე ივარაუდება, რომ პირის მიერ გამოვლენილი ნება შეესაბამება მის ნამდვილ ნებას. აღნიშნული პრეზუმფცია ქარწყლდება, თუ დადასტურდება, რომ ნება გამოვლენილ იქნა ისეთ პირობებში, რომელიც გამოვლენილი ნების ნამდვილი ნებისადმი შესაბამისობას გამორიცხავს, მაგალითად, პირის იძულება, მოტყუება, და ა.შ. ეს ისეთი გარემოებებია, როდესაც პირი მოკლებულია შესაძლებლობას, მართოს ნების გამოხატვის ფორმები. ეს ის შემთხვევებია, როდესაც პირს შეზღუდული აქვს ე.წ. „მოქმედების ნება“, ანუ ასეთ ვითარებაში იგულისხმება, რომ დაუძლეველ გარემოებათა გამო პირი იმ ნებას გამოხატავს, რომელიც მის ნებას არ შეესაბამება ან პირი გამოხატავს სხვა პირის და არა თავის რეალურ ნებას (მოტყუება, იძულება და ა.შ.).

11.5.1. ნების გამომვლენი მხოლოდ ასეთ შემთხვევებში უნდა იყოს დაცული გამოვლენილი არანამდვილი ნების თანმდევი შედეგებისაგან. იძულების დროს ხდება აშკარა ჩარევა ნების გამოვლენის პროცესში. იძულების მიზანს გარიგების დადება წარმოადგენს. იძულება მაშინ შეიძლება ჩაითვალოს გარიგების ბათილობის საფუძვლად, როდესაც მისი ზეგავლენით მოხდა გარიგების დადება. იძულება შეიძლება გამოიხატოს ძალადობაში ან მუქარაში. ძალადობა ფიზიკურ იძულებას გულისხმობს, ხოლო მუქარის შემთხვევაში, მომავალში იძულების განხორციელების ფაქტით გამოწვეული შიში აიძულებს პირს მოახდინოს სხვისი ნების შესატყვისი ნების გამოვლენა. ამასთან, გარიგების ბათილობას იწვევს არა ყოველგვარი იძულება, არამედ ისეთი, რომელსაც თავისი ხასიათით

შეუძლია გავლენა მოახდინოს პირზე. პირზე გავლენას ახდენს ისეთი იძულება, რომელიც აფიქრებინებს მას, რომ მის პიროვნებას ან ქონებას რეალური საფრთხე ემუქრება. ამდენად, იძულება მხოლოდ მაშინ შეიძლება ჩაითვალოს ზემოქმედებაუნარიან იძულებად, თუკი იგი რეალური საფრთხის მაუწყებელია. თუ საფრთხე მოჩვენებითია, მაშასადამე, იძულებაც ამ აზრით არარსებულია. იძულების შეფასებისას მხედველობაშია მისაღები პირთა ასაკი, სქესი და ცხოვრებისეული გამოცდილებები (სსკ-ის 86-ე მუხლი - გარიგების ბათილობას იწვევს ისეთი იძულება, რომელსაც თავისი ხასიათით შეუძლია გავლენა მოახდინოს პირზე და აფიქრებინოს, რომ მის პიროვნებას ან ქონებას რეალური საფრთხე ემუქრება). ამასთან, იძულება გარიგების ბათილად ცნობის საფუძველი ხდება მაშინაც, როდესაც იგი მიმართულია გარიგების ერთი მხარის მეუღლის ოჯახის სხვა წევრების და ახლო ნათესავების წინააღმდეგ (სსკ-ის 87-ე მუხლი).

11.5.2. სააპელაციო სასამართლომ მიუთითა სსსკ-ის მე-4 და 102-ე მუხლებით გათვალისწინებულ მტკიცების ტვირთის განაწილების წესზე და განმარტა, რომ, პირველ რიგში, მოსარჩელეა ვალდებული მიუთითოს ფაქტებზე და გარემოებებზე, რაც იძულების ფაქტს დაადასტურებდა და, მხოლოდ ამის შემდეგ, ამ ფაქტების უარყოფის ტვირთი მოპასუხე მხარეზე გადადის.

11.5.3. მოსარჩელე მხარე მიუთითებს, რომ სადავო ქონების საჩუქრად გადაცემას წინ უსწრებდა მ----- შ-----ის ე.წ. „მოდულის“ შენობაში დაბარება, სადაც მას მოსთხოვეს ქონების სახელმწიფოსთვის გადაცემა, წინააღმდეგ შემთხვევაში, დაემუქრნენ სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მიცემით. ზეწოლის ფაქტად მხარე, ასევე, მიიჩნევს ოჯახის ახლობლის რ----- ხ-----ის დაკავებას. აღნიშნულთან დაკავშირებით სააპელაციო სასამართლომ განმარტა, რომ საქმის მასალებით მ----- შ-----ე ე.წ. „მოდულის“ შენობაში დაბარებული იქნა და მოწმის სახით ჩვენება მისცა რ----- ხ-----ის მიმართ სისხლის სამართლის საქმეზე, რომელიც პასუხისგებაში იყო მიცემული ყაჩაღობის ფაქტზე და ამ საქმეს სადავო ქონების სახელმწიფოსთვის საჩუქრად გადაცემასთან რაიმე კავშირი არ ჰქონია (იხ. გ.2, ს/ფ 46-519; 117-117; 198-199; 211). ამასთან, რ----- ხ-----ე არ არის მ----- შ-----ის ოჯახის წევრი და არც მისი ახლო ნათესავი. მხოლოდ ის გარემოება, რომ რ----- ხ-----ის დაკავება დროში ემთხვევა სადავო ჩუქების ხელშეკრულების გაფორმებას, არ ადასტურებს მათ კავშირს ერთმანეთთან.

11.5.4. სააპელაციო სასამართლოს შეფასებით, ასევე, ვერ გამოდგება ძალადობის მუქარის დამადასტურებელ გარემოებად მაღალი თანამდებობის პირების მიერ სხვადასხვა საინფორმაციო საშუალებით გაკეთებული განცხადებები და გამოქვეყნებული პუბლიკაციები, რადგან დადგენილია და სადავო არ არის, რომ ნ----- შ-----ისა და მ----- შ-----ის მიმართ, ასევე, არც მათი ოჯახის წევრის ან ახლო ნათესავის მიმართ საქართველოს მთავარ პროკურატურასა და ქ. თბილისის პროკურატურაში გამოძიება და შესაბამისად სისხლისსამართლებრივი დევნა 2003-2004 წლებში არ მიმდინარეობდა. ამასთან, ცნობილია, რომ გარიგების ბათილობას იწვევს არა ყოველგვარი იძულება და მუქარა, არამედ ისეთი, რომელსაც თავისი ხასიათით შეუძლია გავლენა მოახდინოს პირის ნებაზე და აფიქრებინებს მას, რომ მის პიროვნებას (უსაფრთხოებას, თავისუფლებას) ან ქონებას რეალური საფრთხე (კონფისკაცია) ემუქრება. ამდენად, იძულება/მუქარა მხოლოდ მაშინ შეიძლება ჩაითვალოს ზემოქმედებაუნარიან იძულებად, თუკი იგი რეალური საფრთხის მაუწყებელია, ხოლო თუ საფრთხე მოჩვენებითია, იძულებაც არარსებულია. იმის გათვალისწინებით, რომ ხსენებული საჯარო პუბლიკაციების გამოქვეყნების დროს სისხლისსამართლებრივი დევნა არ მიმდინარეობდა, ამ პუბლიკაციებში დანახული საფრთხე მოჩვენებითია და შესაბამისად მუქარაც არარსებულია. ამასთან, მოსარჩელის შუამდგომლობის საფუძველზე მოწმის სახით დაკითხულმა პირებმა მ----- ს-----ამ (ეკონომიკის სამინისტროს წარმომადგენელი) და ც----- ბ-----ემ (ნოტარიუსი) განმარტეს, რომ ხელშეკრულება დაიდო თავისუფალი ნების გამოვლენის საფუძველზე და მას რაიმე ფაქტორი (მუქარა, ზეწოლა) წინ არ უძლოდა. პირიქით, ხელშეკრულების დადების ინიციატივა მომდინარეობდა მ----- შ-----ისგან და საჭირო დოკუმენტაციაც მის მიერ იქნა წარდგენილი. სანოტარო ბიუროში ნამდვილად იმყოფებოდა გ----- ღ-----ი, თუმცა, მ----- შ-----ის მიმართ ზეწოლას ადგილი არ ჰქონია.

11.5.5. აპელანტის პრეტენზიების თაობაზე მ----- შ-----ის შეზღუდულ უფლებამოსილებასთან დაკავშირებით (იხ. წინამდებარე გადაწყვეტილების 10.1.1 ქვეპუნქტი), სააპელაციო სასამართლო აღნიშნავს, რომ აღნიშნულ გარემოებებზე მოსარჩელეს არც სარჩელში, არც ახსნა - განმარტების და არც პაექრობის ეტაპზე არ მიუთითებია. შესაბამისად, ყოველგვარი საპატიო მიზეზის გარეშე, სააპელაციო სასამართლოში ამ გარემოებებზე მითითება, სსსკ-ის 380-ე მუხლის თანახმად, დაუშვებელია და ვერ იქნება განხილული.

11.5.6. ამდენად, სააპელაციო სასამართლომ გაიზიარა პირველი ინსტანციის სასამართლოს მსჯელობები და დასკვნა, რომ საქმის მასალებით არ დადასტურდა სადავო გარიგების იძულებით და მუქარით დადების ფაქტი.

11.6. სადავო გარიგების ბათილად ცნობის საფუძველად აპელანტმა ასევე მიუთითა გარიგების მართლსაწინააღმდეგო და ამორალურ ხასიათზე. სსკ-ის 54-ე მუხლის თანახმად, ბათილია გარიგება, რომელიც არღვევს კანონით დადგენილ წესსა და აკრძალვებს, ეწინააღმდეგება საჯარო წესრიგს ან ზნეობის ნორმებს. დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებების სამართლებრივი შეფასებისათვის სააპელაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ ყოველთვის, როცა გარიგების ერთ-ერთი მონაწილე არის სახელმწიფო, რომელიც, მისი სტატუსიდან და შესაძლებლობებიდან გამომდინარე, გარიგებაში ე.წ. „ძლიერ მხარედ“ მიიჩნევა, ამ გარიგების დადებისას მხარეთა შორის ურთიერთობაში ნდობისა და კეთილსინდისიერების სტანდარტი ძალიან მაღალი უნდა იყოს, განსაკუთრებით მაშინ, როცა აშკარაა, რომ უმეტესწილად სწორედ სახელმწიფო იღებს სარგებელს გარიგებიდან, „სუსტი მხარის“ ხარჯზე. ამიტომ, ამგვარი „სუსტი მხარისაგან“ გარიგების ბათილობაზე მითითებისას, სწორედ სახელმწიფოს ეკისრება მტკიცების ტვირთი - დაადასტუროს, რომ გარიგება შეესაბამება კანონით დადგენილ წესს (ანუ - დაცულია მხარეთა კერძო ავტონომიის პრინციპი და უზრუნველყოფილია სსკ-ის 319-ე მუხლის პირველი ნაწილით განმტკიცებული, ხელშეკრულების დადების და მისი პირობების თავისუფლად განსაზღვრის უფლება), არ ეწინააღმდეგება საჯარო წესრიგს (ანუ - საზოგადოებრივი მართლწესრიგის შემადგენელ ფუნდამენტურ, სოციალური და ეკონომიკური სამართლიანობის და სტაბილურობის განმაპირობებელ სიკეთეებს) და ზნეობის ნორმებს (ანუ - საზოგადოებაში საყოველთაოდ აღიარებულ ფასეულობებს და გონიერი, სამართლიანი, ობიექტური ადამიანისათვის დამახასიათებელ ქცევის წესებს).

11.6.1. დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებებიდან გამომდინარე, ფორმალური თვალსაზრისით, სადავო გარიგების დადებისას დაცულია კანონით დადგენილი წესები, ნება გამოვლენილია კერძო ავტონომიის ფარგლებში და არ დასტურდება გარიგების იძულებით ან მუქარის ქვეშ დადების ფაქტი. გამჩუქებელმა გამოავლინა ნება, რომელიც დასაჩუქრებულმა მიიღო. თვით ნების გამოვლენა კი, შეიძლება ნაკარნახევი იყო ამა თუ იმ პირობის შესრულებით ან მიზნის მიღწევით, ასევე

საზოგადოებრივი კეთილდღეობით ან საერთო სასარგებლო მიზნებით ან/და მჩუქებლისთვის პრინციპულად მნიშვნელოვანი იყოს ქონების სახელმწიფოსთვის გადაცემა. ამასთან, გარდა იმისა, რომ არ დასტურდება იძულება/მუქარის ფაქტი სადავო გარიგების დადებისას, მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ ამ გარიგებას წინ უსწრებდა შპს „ა---“-ის და შპს „გ-----ის“ პარტნიორთა კრებებზე ერთხმად მიღებული გადაწყვეტილებები ქონების გასხვისების თაობაზე, სადაც საზოგადოების პარტნიორებმა განსაკუთრებული საფუძვლებიდან გამომდინარე, ორმხრივი ინტერესების გათვალისწინებით, გადაწყვიტეს საზოგადოების კუთვნილი სადავო ქონება უსასყიდლოდ გადაეცათ სახელმწიფოსთვის. აღნიშნული გადაწყვეტილებების ნამდვილობა პარტნიორების მხრიდან სადავო არ გამხდარა, რაც შემდგომ საფუძვლად დაედო სადავო გარიგების დადებას. ამდენად, იმ პირობებში, როდესაც არ დასტურდება სადავო გარიგების იძულებით ან მუქარით დადების ფაქტი, მხოლოდ ის გარემოება, რომ დასაჩუქრებულ მხარეს წარმოადგენს სახელმწიფო, არ იძლევა დასკვნის საფუძველს, რომ ნება გამოვლენილია იძულების შედეგად და გარიგება ეწინააღმდეგება ზნეობის ნორმებს.

11.6.2. „საჯარო წესრიგის“ ცნება სამოქალაქო კოდექსში მორალურ იმპერატივებთანაა დაკავშირებული. საჯარო წესრიგი ხელს უწყობს ზნეობრივი და სამართლიანი სამოქალაქო ბრუნვის დამკვიდრებას. საჯარო წესრიგის დარღვევით ილახება არა მხოლოდ ვინმეს კერძო ინტერესები, არამედ საჯარო ინტერესები. ეს იმიტომ, რომ საჯარო წესრიგით დაცული სიკეთე საზოგადო ფასეულობისაა და მისი დარღვევა ძირს უთხრის საზოგადოების არსებობის საფუძვლებს. სსკ-ის 54-ე მუხლი ბათილად მიიჩნევს ამ წესრიგის საწინააღმდეგო გარიგებას. სააპელაციო სასამართლომ დაასკვნა, რომ მოცემულ შემთხვევაში, საქმის მასალებით არ დგინდება, რომ მოსარჩელე საწარმოს უფლებამოსილმა დირექტორმა სადავო ხელშეკრულება იძულებით დადო და რომ იგი არ გამოხატავდა პარტნიორთა თავისუფალ ნებას. შესაბამისად, ხელშეკრულება არ არღვევს საჯარო წესრიგს, კანონით დადგენილ აკრძალვებს და არც ზნეობის ნორმებს არ ეწინააღმდეგება, რის გამოც მართებულია არ დაკმაყოფილდა მოსაჩუქრლის მოთხოვნა გარიგების ბათილად ცნობის თაობაზე, უსაფუძვლობის გამო.

11.6.3. უსაფუძვლობის მოტივით სააპელაციო სასამართლომ ასევე არ გაიზიარა აპელანტის არგუმენტები, რომ გასაჩივრებული გადაწყვეტილება

ეწინააღმდეგება ანალოგიურ დავებზე საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მიერ დადგენილ პრაქტიკას და აღნიშნავს, რომ, მართალია, მითითებულ გადაწყვეტილებებში, მსგავსად მოცემული საქმისა, დავის საგანს წარმოადგენდა სახელმწიფოსთან დადებული ჩუქების ხელშეკრულების ნამდვილობა, თუმცა, მოცემული საქმისგან განსხვავებით ქონების გამჩუქებელი ან მისი ოჯახის წევრი მიცემული იყო სისხლის სამართლის პასუხისგებაში და ასეთ პირობებში ძვირად ღირებული ქონების სახელმწიფოსთვის უსასყიდლოდ გადაცემა, როდესაც ეს არ ემსახურებოდა დანაშაულით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების მიზნებს, საკასაციო სასამართლომ არ მიიჩნია ნების თავისუფალი გამოვლენის შედეგად მიღებულ გადაწყვეტილებად და გამოხატული ნება ერთმნიშვნელოვნად, ნაკლის მქონედ მიიჩნია, რაც საბოლოო ჯამში საფუძვლად დაედო გარიგების ბათილად ცნობას (მაგ. იხ. სუსგ №ას-15-15-2016, 01 მარტი, 2016 წელი).

11.7. იმის გათვალისწინებით, რომ არ დაკმაყოფილდა პირველი სასარჩელო მოთხოვნა, ჩუქების ხელშეკრულების ბათილად ცნობის შესახებ, ამავე ბედს იზიარებს მისგან გამომდინარე მეორე სასარჩელო მოთხოვნა, ზიანის ანაზღაურების შესახებ.

12. მოსარჩელის საკასაციო საჩივრის საფუძვლები

12.1. მოსარჩელე საწარმომ საკასაციო წესით გაასაჩივრა სააპელაციო სასამართლოს განჩინება, მისი გაუქმება და, ახალი გადაწყვეტილების მიღებით, სარჩელის დაკმაყოფილება მოითხოვა საწარმოს სარჩელის, სააპელაციო საჩივრის იდენტურ გარემოებებზე მითითებით (იხ. საკასაციო საჩივარი - ტ. 4, ს.ფ. 143-161).

13. საკასაციო სამართალწარმოების ეტაპი

13.1. შპს „გ-----ის“ საკასაციო საჩივარი წარმოებაშია მიღებული საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2018 წლის 26 იანვრის განჩინებით.

13.2. საკასაციო სასამართლოს 2018 წლის 1 ივნისის განჩინებით საკასაციო საჩივარი დასაშვებად იქნა ცნობილი სსსკ-ის 391-ე მუხლის მე-5 ნაწილის „ა“ და „ე“ ქვეპუნქტების საფუძველზე.

13.3. საკასაციო საჩივრის ზეპირი მოსმენით განხილვისას კასატორმა

გაიმეორა ის პრეტენზიები, რაც საკასაციო საჩივარში ჰქონდა მითითებული და დამატებით აღნიშნა, რომ სააპელაციო სასამართლომ საქმეში არსებული მტკიცებულებები არასათანადოდ გამოიკვლია და შეაფასა. კასატორმა მოწმეთა ჩვენებებზე მიუთითა და განმარტა, რომ სახეზეა მესაკუთრის ნების ხარვეზი, ხელშეკრულების გაფორმებას პროკურორი ესწრებოდა, უფრო მეტიც, სამინისტროს წარმომადგენელმა განმარტა, რომ ხელშეკრულების დასადებად პროკურორმა დაიბარა მხარეები.

13.4. სამინისტროს წარმომადგენელმა საკასაციო საჩივრის ზეპირ განხილვაზე გაიმეორა ის პოზიცია, რაც შესაგებელში ჰქონდა დაფიქსირებული. მოპასუხის განმარტებით, მოსარჩელე ვერ ადასტურებს სახელმწიფოს მხრიდან საწარმოს წარმომადგენელზე იძულების ან მუქარის განხორციელების ფაქტს.

ს ა მ ო ტ ი ვ ა ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი :

საკასაციო სასამართლო საქმის შესწავლის, მტკიცებულებათა გაანალიზების, მხარეთა ახსნა-განმარტებების მოსმენისა და საკასაციო საჩივრის სამართლებრივი დასაბუთებულობის შემოწმების შედეგად, მიიჩნევს, რომ მოსარჩელის საკასაციო განაცხადი დასაბუთებულია და უნდა დაკმაყოფილდეს შემდეგი არგუმენტაციით:

14. სსსკ-ის 404-ე მუხლის პირველი ნაწილით, საკასაციო სასამართლო გადაწყვეტილებას ამოწმებს საკასაციო საჩივრის ფარგლებში, ამავე კოდექსის 407-ე მუხლის პირველი ნაწილით, საკასაციო სასამართლო იმსჯელებს მხარის მხოლოდ იმ ახსნა-განმარტებაზე, რომელიც ასახულია სასამართლო გადაწყვეტილებებში და სხდომის ოქმებში. გარდა ამისა, შეიძლება მხედველობაში იქნეს მიღებული ამ კოდექსის 396-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ვ“ ქვეპუნქტში მითითებული ფაქტები; ამავე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, სააპელაციო სასამართლოს მიერ დამტკიცებულად ცნობილი ფაქტობრივი გარემოებები სავალდებულოა საკასაციო სასამართლოსათვის, თუ წამოყენებული არ არის დასაშვები და დასაბუთებული პრეტენზია (შედავება). საკასაციო სასამართლოს შეფასებით კასატორს დასაბუთებული საკასაციო შედავება აქვს წარმოდგენილი.

15. საკასაციო სასამართლო, უწინარესად, იმას აღნიშნავს, რომ მოცემულ საქმეზე მხარეთა (მათი წარმომადგენლების) მონაწილეობით ჩატარდა სამი სხდომა 2019 წლის 21 მაისს, 31 მაისს, 16 ივლისს, ხოლო სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილების სარ-----ლუციო ნაწილი გამოცხადდა 2 აგვისტოს.

15.1. სსსკ-ის 218-ე მუხლის პირველი და მეორე ნაწილებით დადგენილია, რომ „1. სასამართლომ ყოველნაირად უნდა შეუწყოს ხელი და უნდა მიიღოს კანონით გათვალისწინებული ყველა ზომა, რათა მხარეებმა საქმე მორიგებით დაამთავრონ...2. მოსამართლეს შეუძლია მიუთითოს დავის გადაწყვეტის შესაძლო შედეგებზე და მხარეებს შესთავაზოს მორიგების პირობები“. მოხმობილი ნორმის საფუძველზე საკასაციო სასამართლომ არაერთხელ შესთავაზა მხარეებს მორიგება, მათ შორის, კასატორის მოწინააღმდეგე მხარეს (სამინისტროს), მორიგების პირობების შეთანხმების მიზნით, კასატორთან (მოსარჩელესთან) სამინისტროს სახელით გადაწყვეტილების მიღების უფლებამოსილების მქონე პირთან შეხვედრის ორგანიზება. აღნიშნული განპირობებული იყო არაერთი გარემოებით, კერძოდ: ა) სახელმწიფოსათვის ქონების საკუთრებაში უსასყიდლოდ გადაცემის დავების თაობაზე საკასაციო სასამართლოს არსებული პრაქტიკით (**მდრ. სუსგ-ებს # ას-497-2019, 05.07.2019წ; #ას-1816-2018, 26.02.2019წ; # ას-1230-2018, 14.12.2018წ #ას-1013-2018; 12.11.2018წ; #ას-271-271-2018, 13.07.2018წ; #ას-692-662-2014, 24.09.2015წ**); ბ) ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიდგომით მსგავსი საკითხებისადმი, მით უფრო, იმის გათვალისწინებით, რომ ბოლო პერიოდში შემცირებულია ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოში საქართველოს წინააღმდეგ როგორც შეტანილი, ისე - დასაშვებად ცნობილი საჩივრების ოდენობა; გ) თავად კასატორის (მოსარჩელის) პოზიციით შესაძლო მორიგებისადმი, რომელმაც განაცხადა, რომ, სარჩელის დაკმაყოფილების შემთხვევაში, მის მიერ ზიანის სახით მოთხოვნილი თანხა საკმაოდ მძიმე ტვირთად დააწევბოდა სახელმწიფოს, შესაბამისად, მორიგების ფარგლებში იგი ითხოვდა რაიმე მიწის ნაკვეთის გამოყოფას (არა მაინცდამაინც თბილისში), უსასყიდლოდ ან სიმბოლურ ფასად გადაცემას, სადაც იგი სამეწარმეო საქმიანობას განახორციელებდა და პირთა გარკვეულ რაოდენობას დაასაქმებდა, თუნდაც პროექტის „აწარმოე საქართველოში“ ფარგლებში; კასატორმა მიუთითა, რომ ასეთი შეთავაზება იყო პირველი ინსტანციის სასამართლოში, თუმცა, მოპასუხის პოზიცია იყო, რომ

მხარეები დალოდებოდნენ სასამართლო განხილვის დასრულებას. კასატორმა აღნიშნა, რომ არსებობდა მოლოდინი, რომ მორიგება შედგებოდა, რადგან საქმის პირველი ინსტანციის სასამართლოში განხილვის ეტაპზე სამინისტროს იურიდიული დეპარტამენტის ხელმძღვანელობასთან შედგა საწარმოს წარმომადგენლის შეხვედრა და გაიცვალა გარკვეული მოსაზრებები (იხ. საკასაციო სასამართლოს 21.05.2019 სხდომის ოქმი 16:24:40-დან);

15.2. საკასაციო სასამართლოს 31.05.2019წ. სხდომაზე მხარეებმა დაადასტურეს, რომ კასატორმა წერილობითი განცხადებით მიმართა სამინისტროს, თუმცა მოპასუხემ უარი განაცხადა შეხვედრაზე და აგრძელებს სასამართლო დავას (იხ. საკასაციო სასამართლოს 31.05.2019წ. სხდომის ოქმი 12:19:25-დან);

15.3. საკასაციო სასამართლოს მიერ მიღებულმა ღონისძიებებმა, მათ შორის, შესაძლო მორიგების მიზნით 2019 წლის 21 მაისის სხდომის 31 მაისისათვის გადადების სახით, ასევე, ზეპირი მოსმენის ფორმით ჩატარებულ განხილვებზე, მხარეთათვის საპროცესო კანონმდებლობით დადგენილ ფარგლებში სამართლებრივი რისკების განმარტების მიუხედავად, მოპასუხემ (სახელმწიფომ) უარი განაცხადა შესაძლო მორიგების პირობების გაცნობის მიზნით მხარეს შეხვედროდა. საკასაციო სასამართლო განმარტავს, რომ მხარეთა მორიგებისათვის ხელშეწყობა სასამართლოს ვალდებულებაა, თუმცა, მორიგების თაობაზე უნდა არსებობდეს მხარეთა მზაობა და თანხმობა, რაც მოცემულ შემთხვევაში სამინისტროს არ გამოუვლენია.

16. საკასაციო სასამართლო საქართველოს უზენაესი სასამართლოს დიდი პალატის გადაწყვეტილებაზე გაამახვილებს ყურადღებას, რომელშიც მითითებულია (იხ. საქმე # ას -664-635-2016, 02.03.2017წ.) „საკასაციო სასამართლომ არაერთ საქმეში განმარტა, რომ სასამართლოს უპირველესი ამოცანაა, დაადგინოს, თუ რას ითხოვს მოსარჩელე მოპასუხისაგან და რის საფუძველზე, ანუ რომელ ფაქტობრივ გარემოებებზე ამყარებს თავის მოთხოვნას. **სასამართლომ მხარის მიერ მითითებული მოთხოვნის ფარგლებში უნდა მოძებნოს ის სამართლებრივი ნორმა (ნორმები), რომელიც იმ შედეგს ითვალისწინებს, რისი მიღწევაც მხარეს სურს. ამასთან, მოთხოვნის სამართლებრივ საფუძველად განხილული ნორმა (ან ნორმები) შეიცავს იმ აღწერილობას (ფაქტობრივ შემადგენლობას), რომლის შემოწმებაც სასამართლოს პრეროგატივაა და რომელიც უნდა განხორციელდეს ლოგიკური მეთოდების გამოყენების გზით, ანუ სასამართლომ უნდა დაადგინოს, ნორმაში მოყვანილი აბსტრაქტული აღწერილობა რამდენად შეესაბამება კონკრეტულ**

ცხოვრებისეულ სიტუაციას და გამოიტანოს შესაბამისი დასკვნები. ის მხარე, რომელსაც აქვს მოთხოვნა მეორე მხარისადმი, სულ მცირე, უნდა უთითებდეს იმ ფაქტობრივ შემადგენლობაზე, რომელსაც სამართლის ნორმა გვთავაზობს. აქედან გამომდინარე, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძვლის რომელიმე ფაქტობრივი წანამძღვრის (სამართლებრივი წინაპირობის) არარსებობა გამორიცხავს მხარისათვის სასურველი სამართლებრივი შედეგის დადგომას (იხ. სუსგ # ას 15-29-1443-2012, 09.12.2013წ.; შდრ. სუსგ საქმე #ას-973-1208-04); ამდენად, საკასაციო სასამართლო განმარტავს, რომ სამართლის ნორმის გამოყენება სასამართლოს კომპეტენციას განეკუთვნება (lura novit curia -სასამართლომ იცის კანონი) და არასწორი ნორმატიული საფუძვლის მითითების გამო არ შეიძლება სარჩელის უარყოფა.

17. „სასარჩელო მოთხოვნის დამფუძნებელი სამართლებრივი ნორმის მისადაგება სასამართლოს პრეროგატივაა, ამ შემთხვევაში მთავარია სარჩელში მითითებული ფაქტობრივი გარემოებების შესატყვისი მტკიცებულებებით გამყარება, რაც მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძვლის მიუთითებლობის შემთხვევაშიც ან არასწორად მითითების დროსაც კი, მოწინააღმდეგის პოზიციისა და საქმეზე მტკიცებულებათა ერთობლიობით გაანალიზებისა და შეჯერების შედეგად, სასამართლოს კვლევისა და იურიდიული შეფასების საგანია (იხ. სუსგ- # ას-493-473-2016, 14.12.2016წ.; ასევე, შდრ. სუსგ-ებს # ას-1224-1149-2015, 20.05.2016წ.; #ას-920-870-2015, 09.06.2016წ.; #ას-101-97-2016, 15.07.2016წ.; #ას-195-183-2014, 21.10.2016წ.).

18. საკასაციო სასამართლო მიიჩნევს, რომ პირველი ინსტანციის სასამართლოში საქმეზე დაკითხულ მოწმეთა ჩვენებების სააპელაციო სასამართლოს მიერ სათანადოდ და ყოველმხრივ, სხვა მტკიცებულებებთან ერთობლივად, შეუფასებლობამ, რაზედაც მოსარჩელე როგორც სააპელაციო საჩივარში, ისე საკასაციო საჩივარში ამახვილებს ყურადღებას, საქმეზე არასწორი გადაწყვეტილების გამოტანა განაპირობა, რადგან სამართალში მოქმედი პრინციპი “Da mihi factum, dabo tibi ius - მომეცი ფაქტები, მოგცემ სამართალს”, ცხადად წარმოაჩენს იმ დანაწესს, რომ მოსარჩელეს ევალება ფაქტების მითითება და მათი დამადასტურებელი მტკიცებულებების წარდგენა, ხოლო მოპასუხეს - მოსარჩელის მიერ დასახელებული ფაქტობრივი გარემოებების დამაჯერებლად და სამართლებრივად ვარგისი შედავებით უარყოფა.

18.1. სამოქალაქო სამართალწარმოება აგებულია მხარეთა შეჯიბრებითობის პრინციპზე. სსსკ-ის მე-4 მუხლის პირველი ნაწილის

თანახმად, სამართალწარმოება მიმდინარეობს შეჯიბრებითობის საფუძველზე. მხარეები სარგებლობენ თანაბარი უფლებებითა და შესაძლებლობებით, დაასაბუთონ თავიანთი მოთხოვნები, უარყონ ან გააქარწყლონ მეორე მხარის მიერ წამოყენებული მოთხოვნები, მოსაზრებები თუ მტკიცებულებები. მხარეები თვითონვე განსაზღვრავენ, თუ რომელი ფაქტები უნდა დაედოს საფუძვლად მათ მოთხოვნებს ან რომელი მტკიცებულებებით უნდა იქნეს დადასტურებული ეს ფაქტები. ამავე კოდექსის 102-ე მუხლის პირველი და მეორე ნაწილების მიხედვით, თითოეულმა მხარემ უნდა დაამტკიცოს გარემოებანი, რომლებზედაც იგი ამყარებს თავის მოთხოვნებსა და შესაგებელს. ამ გარემოებათა დამტკიცება შეიძლება თვით მხარეთა (მესამე პირთა) ახსნა-განმარტებით, მოწმეთა ჩვენებით, ფაქტების კონსტატაციის მასალებით, წერილობითი თუ ნივთიერი მტკიცებულებებითა და ექსპერტთა დასკვნებით.

დასახელებული ნორმების თანახმად, სამოქალაქო პროცესში მხარეები ვალდებული არიან, სათანადო მტკიცებულებების წარდგენის გზით დაადასტურონ მათი პოზიციის გასამყარებლად მითითებული გარემოებების არსებობა. კანონით გათვალისწინებული შემთხვევების გარდა, რომელიც ადგენს მხარეთა შორის მტკიცების ტვირთის განაწილების სპეციფიკურ წესს, მოსარჩელეს ევალება სასარჩელო განცხადებაში ასახული ფაქტების მტკიცება, ხოლო მოპასუხე მოვალეა, სარჩელისაგან თავდაცვის მიზნით, ქმედითად უარყოს მოსარჩელის არგუმენტები, წარადგინოს იმგვარი მტკიცებულებები, რომლებიც გააქარწყლებს მოსარჩელის მიერ დასახელებულ ფაქტებს. წინააღმდეგ შემთხვევაში მოპასუხის არაკვალიფიცი----- შედავება მოსარჩელის პოზიციას ვერ გადაწონის და მხარისათვის არახელსაყრელ მატერიალურ-სამართლებრივ შედეგს გამოიწვევს.

18.2. სსსკ-ის 105-ე მუხლი ადგენს სასამართლოს მხრიდან მხარეთა მიერ მითითებული გარემოებების შეფასების პირობებს, კერძოდ, სასამართლოსათვის არავითარ მტკიცებულებას არა აქვს წინასწარ დადგენილი ძალა. სასამართლო აფასებს მტკიცებულებებს თავისი შინაგანი რწმენით, რომელიც უნდა ემყარებოდეს მათ ყოველმხრივ, სრულ და ობიექტურ განხილვას, რის შედეგადაც მას გამოაქვს დასკვნა საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე გარემოებების არსებობის ან

არარსებობის შესახებ. მოსაზრებები, რომლებიც საფუძვლად უდევს სასამართლოს შინაგან რწმენას, უნდა აისახოს გადაწყვეტილებაში.

19. საკასაციო სასამართლო საკასაციო საჩივრის ფარგლებით არის შეზღუდული, ამასთან, საკასაციო პრეტენზიის შეფასებისას, ხელმძღვანელობს სააპელაციო სასამართლოს მიერ დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებებით და კასაციის საფუძვლების კვლევისას, უფლებამოსილია შეამოწმოს მხარეთა მიერ პირველი ინსტანციის სასამართლოს მთავარ სხდომამდე გაცხადებული პოზიციები, რომლებიც ასახულია, როგორც მხარეთა სარჩელსა და შესაგებელში, ასევე - მათ მიერ წარდგენილი სხვადასხვა მტკიცებულების სახით და დაფიქსირებულია სხდომის ოქმებში, სასამართლოს მთავარ სხდომამდე.

20. მოსარჩელემ სასარჩელო მოთხოვნა სახელმწიფოსათვის საწარმოს კუთვნილი უძრავი ქონების საკუთრებაში უსასყიდლოდ გადაცემის შესახებ ხელშეკრულების ბათილად ცნობისა და, ზიანის სახით, უძრავი ქონების, რომელიც უკვე მესამე პირზეა გასხვისებული, ღირებულების - 810 000 აშშ დოლარის მოპასუხისათვის დაკისრების შესახებ დააფუძნა იმ ფაქტობრივ გარემოებებს, რომ საწარმოს დომინანტ პარტნიორზე და მის წარმომადგენელზე (მინდობილ მესაკუთრეზე) სახელმწიფოს მხრიდან, მისი მაღალჩინოსნების მეშვეობით, განხორციელდა იძულება უძრავი ქონების სახელმწიფოსათვის უსასყიდლოდ გადაცემის მიზნით. მოსარჩელემ კონკრეტულ ფაქტობრივ გარემოებებზე მიუთითა (იხ. წინამდებარე გადაწყვეტილების 1-6 პუნქტები, 7.1-7.2.8 ქვეპუნქტები), წარადგინა წერილობითი მტკიცებულებები (მათ შორის ხელისუფლების იმდროინდელ მაღალჩინოსანთა საჯაროდ, სატელევიზიო თუ ბეჭდური მედიით გაცხადებული პოზიციები და მოსაზრებები), ასევე, პირველი ინსტანციის სასამართლოს წინაშე იშუამდგომლა მოწმეთა დაკითხვა.

20.1. ამდენად, მოსარჩელის მიერ მითითებული ფაქტებისა და მტკიცებულებების საფუძველზე, საკასაციო სასამართლო, პირველ რიგში, შეაფასებს მოსარჩელის მოთხოვნის სამართლებრივ საფუძველს და ამ მიზნით, სხვა მტკიცებულებებთან ერთად, ყურადღებას გაამახვილებს პირველი ინსტანციის სასამართლოს სხდომაზე დაკითხულ მოწმეთა ჩვენებებზე, რომელთა განმარტებებსაც სათანადო სამართლებრივი შეფასება არ მისცეს ქვემდგომი ინსტანციის სასამართლოებმა, მეტიც, ცალკეულ შემთხვევაში, მოწმის მიერ

სასამართლოსათვის მიცემული განმარტება საერთოდ არ არის ასახული გასაჩივრებულ განჩინებაში და ჩვენების განცალკევებული კონტექსტის მოხმობით, შეუძლებელია იმის დადგენა, რამდენად დაძლია მოსარჩელემ საკუთარი მტკიცების ტვირთი იმ ნაწილში, რომელიც სადავო ჩუქების ხელშეკრულების (ქონების სახელმწიფოსათვის უსასყიდლოდ გადაცემის შესახებ) ბათილად ცნობას უკავშირდება, მისი ამორალურობის გამო;

20.2. მოცემულ შემთხვევაში ზიანის ანაზღაურება, როგორც მეორადი მოთხოვნა, ნაწარმოებია სადავო ჩუქების ხელშეკრულების ბათლად ცნობის ფაქტის დადგენიდან, რადგან უძრავი ქონების მესამე პირზე გასხვისების გამო, შეუძლებელია მისი დაბრუნების მოთხოვნა, თუმცა, როგორც უკვე აღინიშნა, უპირველესად, უნდა შემოწმდეს სახელმწიფოსათვის საწარმოს მიერ უსასყიდლოდ გადაცემული ქონების შესახებ ხელშეკრულების ნამდვილობა, მასში გამსხვისებლის (გამჩუქებლის) მიერ გამოვლენილი ნების ნამდვილობის თვალსაზრისით. თუკი გამსხვისებლის ნება ნამდვილად იქნება მიჩნეული, ცხადია, სასარჩელო მოთხოვნას, ხელშეკრულების ამორალურობის გამო, მისი ბათილად ცნობის ნაწილში არ გააჩნია წარმატების პერსპექტივა და, აქედან გამომდინარე, აღარც მეორადი მოთხოვნის - ზიანის ანაზღაურების ნაწილში არ არსებობს მოთხოვნის სამართლებრივი დასაბუთებულობის კვლევის საჭიროება.

20.3. საკასაციო სასამართლო განმარტავს, რომ საქმეში წარმოდგენილ მტკიცებულებათა ერთობლიობა განაპირობებს სამართლებრივ შეფასებას სარჩელის დასაბუთებულად მიიჩნევისა და დაკმაყოფილების თვალსაზრისით (სსსკ-ის 102-ე, 103-ე და 105-ე მუხლები). აღსანიშნავია, რომ მოწმის მოვალეობას განამტკიცებს სსსკ-ის 145-ე მუხლი /მოწმის მოვალეობა/: „1. მოწმედ დაბარებული პირი ვალდებულია გამოცხადდეს სასამართლოში და მისცეს სწორი ჩვენება... 2. ჩვენების მიცემაზე უარის თქმისა და განზრახ არასწორი ჩვენების მიცემისათვის მოწმეს შეიძლება დაეკისროს სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობა“.

21. კასატორის პრეტენზიის ფარგლებში საკასაციო სასამართლომ მოისმინა პირველი ინსტანციის სასამართლოში დაკითხულ მოწმეთა ჩვენებები, კერძოდ:

21.1. მოწმე მ----- ს-----ამ (იმხანად სამინისტროს წარმომადგენელი),

თბილისის საქალაქო სასამართლოს 04.11.2015 წ. სხდომაზე (იხ. სხდომის ოქმი 11:41:59-11:50:04) განმარტა, რომ ის იყო სასამართლოებთან ურთიერთობის დეპარტამენტის უფროსი. როგორც მოწმემ მიუთითა, ალბათ ეს შემთხვევაც (საუბარია სადავო ჩუქების ხელშეკრულების გაფორმებაზე) სხვა შემთხვევების ანალოგიური იქნებოდა. იმ პერიოდში არ იყო ეს ერთეული შემთხვევა ჩუქების ხელშეკრულებების, ეს იურიდიული პირი იყო, ალბათ შპს, დამფუძნებელთა ოქმი იქნებოდა გაკეთებული, სადაც ერთი ან რამდენიმე დამფუძნებელი გამოთქვამდა მოსაზრებას, რომ მათი ქონება, ერთ-ერთის წილი ან ყველასი ეჩუქებინა სახელმწიფოსთვის. ეს ოქმი თანდართული წერილით ზოგჯერ პროკურატურიდან მოდიოდა ან პირადად ეკონომიკის სამინისტროს მიმართავდნენ. რეგისტრაციაც, ეს ადმინისტრაციული ორგანოს შემთხვევაშია, პრივატიზაციის სამმართველო იყო და მეორე - იურიდიული, ეს უკანასკნელი მისცემდა ხელშეკრულების ფორმას. მხარესთან მოლაპარაკების საწყისი ეტაპი ამას არ უძღოდა. მოსამართლის კითხვების პასუხად მოწმემ განმარტა, რომ მხარესთან არავითარი მოლაპარაკება არ მიდიოდა, არც საფუძველს არ იკვლევდნენ, თუ რატომ წარმოეშვა პირს ჩუქების სურვილი. მოწმემ დაადასტურა, რომ დავალებას ასრულებდა. ეს საკითხები ეკონომიკაში არ წყდებოდა, ალბათ სხვაგან წყდებოდა. აბა სად წყდებოდა? მოსამართლის კითხვაზე მოწმე ვერ იხსენებს პროკურორს ან პროკურატურის წარმომადგენელს. მოსარჩელის წარმომადგენელი უთითებს მინდობილობაზე, სადაც შპს „ა-----“-ია მითითებული, ხოლო ჩუქების ხელშეკრულების მხარე შპს „გ-----“-ია. მოწმე ადასტურებს, რომ არ იყო ჩართული ამ ხელშეკრულების მომზადებაში. მოსარჩელის წარმომადგენელი უთითებს, რომ ჩუქების ხელშეკრულების ბოლოს მითითებულია, რომ ნოტარიუსმა მხარეებს განუმარტა სსკ-ის 477-ე მუხლის სამართლებრივი შედეგები.

21.2. ნოტარიუსმა ც----- ბ-----ემ (საქალაქო სასამართლოს 04.11.2015 წ. სხდომის ოქმი, 11:52:46-12:13:55) განმარტა, რომ რაც ახსოვს, იმას იტყვის, მასთან ხელშეკრულების დადება მოხდა. ხელშეკრულების დადებას ესწრებოდა ს-----ა და გ-----ა, ნამდვილად იყო გ----- ლ-----ი, ესაუბრებოდა მ----- შ-----ეს, რომ იმ შენობიდან ფილებია წაღებული, ან დააბრუნეთ, ან ნუ მიგაქვთო - ეუბნებოდა მ-----ს გ----- ლ-----ი. ერთად მოვიდნენ მხარეები. თითქოს სტანდარტული ხელშეკრულებაა, მაშინ ქონების მართვის სამინისტრო ჩემს გვერდით მდებარეობდა და რასაც აკეთებდნენ ჩემთან ამოწმებდნენ, მერე სხვაგან გადავიდნენ. ზეწოლა და მუქარა არ შემიმჩნევია, რა თქმა უნდა, უხასიათოდ იყო (საუბარია მ----- შ-----ეზე, როგორც მინდობილ მესაკუთრეზე), მეც ვატყობდი ამას, მაგრამ მივიჩნიე, რომ ეს მისი სურვილი იყო, ჩემთვის არაფერი უთქვამს. ყველა საბუთი მომიტანა. მოსამართლის კითხვაზე ოდესმე პრაქტიკაში თუ გადაგიმოწმებიათ მარწმუნებლის ნება? მოწმემ უპასუხა, რომ არა, რადგან მინდობილობაშია გამოვლენილი მისი ნება. მოსარჩელის წარმომადგენლის კითხვაზე ხელშეკრულების შინაარსი დაამოწმეთ ხომ? მოწმემ უპასუხა, ჩუქების ხელშეკრულებაში მხარე შპს „გ-----ი“, ხოლო პარტნიორთა კრების ოქმში მითითებულია განსაკუთრებული ორმხრივი ინტერესებიდან გამომდინარე მიიღეს გადაწყვეტილება

პარტნიორებმა. მოსამართლის შეკითხვაზე: რაღაც ინტერესებზე უთითებს კრების ოქმი? რას გულისხმობდა ეს? ნოტარიუსმა განმარტა: ვიგულისხმე, რომ შეიძლება სურვილი არ ჰქონოდა მ. შ-----ეს, მაგრამ რაღაცის გამო იძულებული იყო გადაეცა ქონება, ჩემი ვარაუდია, მაშინ არ უთქვამს არაფერი მ-----ს, ეხლა კი ვსაუბრობთ რაღაცეებზე. ნოტარიუს ე----- შ-----ის მინდობილობის საფუძველზე მოქმედებდა მ-----, როგორც ნ-----ის წარმომადგენელი. მ----- შ-----ეს მინდობილობა ჰქონდა არა საწარმოს დირექტორის, არამედ ფიზიკური პირის, 22.07.2004 წლის ხელშეკრულებაზე საუბარი. მგონი ღ-----ი „ი-----“თან დაკავშირებით იყო, იმ ფილებთან დაკავშირებით, რომ ეუბნებოდა, ღ-----ი გარეთ იყო, ჩემს ოთახში არ მახსოვს, გარეთ იყვნენ მხარეები.

21.3. მოწმე მ----- შ-----ის ჩვენება (საქალაქო სასამართლოს 04.11.2015 წ. სხდომის ოქმი- 12:15:48-12:42:53) - ყველაფერი დაიწყო 2003 წლის ვარდების რევოლუციის შემდეგ, გვარის გამო, შემოთვლები იყო, ჯერ მუქარა იყო - ჩაგვამთ და ა. შ. დაიძაბა სიტუაცია, მაგრამ ნ----- შ-----ე წავიდა ქვეყნიდან სარფის საბაჟოს გავლით, თვალთვალი იყო, სახლთან ერთთან, მეორესთან ტრიალებდნენ, შესამჩნევად ხდებოდა, მანქანები დაგვყვებოდნენ. უფრო მამაჩემზე იყო აქცენტი, მე პრობლემა არ მქონდა. არ წავედი, იმიტომ, რომ ბავშვები, მოხუცები და ბევრი ფაქტორი. 7 საათი ვერ გავიდა მამა, ბატონი ა----- ბაბუაჩემის მეგობარი იყო და ის დაგვეხმარა, ზამთარი იყო. მაისში დამიბარეს, ვ---- ღ-----ის მეშვეობით მითხრეს, რომ „სოდში“ მივსულიყავი. იქ ვილაც დამხვდა, ამიყვანეს მე-2 ან მე-3 სართულზე. აირჩიე ან 15-წლიანი პატიმრობა ან ეგ შენობა გადმოგვეცი და ზემოდან 1 000 000 აშშ დოლარი. სახლში დაგხვდებოდა ბომბები, ჰეროინი და როგორც ხდებოდა. მოსამართლე - საშვიც იყო ამოწერილი, რა საფუძველით დაგიბარეს? მოწმე - კონკრეტული სისხლის სამართლის საქმე არ იყო აღძრული, ალბათ სტუმარი. იმ ბიჭებმა მითხრეს, რომ სახელმწიფო იყო და ხუმრობა არ გეგონოსო, 3 დღე მაცადეთ თქო, სადღაც დღენახევარი მქონდა, სახლთან სულ ვილაც ტრიალებდა, სახაჭაპურესთან იდგნენ ვილაცეები. სახლში შევედი ტანსაცმელი უნდა ამელო, შუქი ავანთე, ბინდდებოდა და გარეთ ვინც იდგა, ხუთზე მეტი ადამიანი იდგა და გაიფანტნენ. მოსამართლის კითხვის - ნებისმიერ საელჩოში (გერმანიის, აშშ-ის) შეგეძლოთ მისვლა თქვენი ბაბუის ძმის (ე----- შ-----ის) სახელით და გაგეცხადებინათ რაც ხდებოდა - პასუხად მოწმემ განმარტა, მაგაზე არ მიფიქრია, მაშინ იმდენად შეშინებული ვიყავი ოჯახის გამო, პატარა ბავშვები მყავდა, მეც და დედაც ფორმალურად შპს-ში ვიყავით გაფორმებული, მე უფრო მოვიხსნიდი პრობლემებს, ვიდრე ესენი სადმე დამეტოვებინა. ისეთი არავინ მყავდა მაშინ გვერდში, რომ ერჩია, ყველა გაერიდა შარს, ზოგი არც მესაუბრობდა. სახლთან ბევრი ხალხი იდგა, საფრთხე ვიგრძენი და ლარსის ქუჩით წავედი. ამდენი ხალხი დავინახე და გადავრეკე რა ხდება თქო. წავედი ჩემს მეგობართან, მამაო თ----- ბ-----თან, ვთხოვე კონსულტაციები ამელო პატრიარქთან, უკეთეს ადგილას სად წავიდოდი. პატრიარქმა გვირჩია, იქნებ ვინმე გამოგვეძებნა პირდაპირ მთავრობაში, რომ პირდაპირ დაველაპარაკებოდით ვინმეს, დამალვების გარეშე. მამაომ დაურეკა ე----- კ-----ას, რომელმაც დაადასტურა, რომ იცოდა, რაც ხდებოდა, მეც ველაპარაკე, ვიცნობდი. თუ გინდა წადი, გაიქეცი, მეგობრული ჟესტი შემომთავაზა. იმ დღეს წავედით მასთან, მამაოც წამომყვა, მთელი ღამე კ-----ას კაბინეტში, „სოდ“-ში გავატენეთ. კ-----ამ მითხრა, რომ მისი ინიციატივა არ იყო, მთავრობიდან,

ადეიშვილისაგან, სააკაშვილისაგან მოდიოდა. მამაჩემსაც დავურეკე და ვუთხარი, რა არჩევანის წინაშე ვიდექი, გაგიჟდა, მითხრა მიეციო. მივედიო ღ-----თან, მამაოც იყო, კობ-----ე კ--- (მაშინდელი პროკურორი), ღ-----მა მითხრა, რომ გ-----ის 16-ში მდებარე შენობა უნდა გადაგვეფორმებინა. მამაჩემს ჰქონდა მინდობილობა მანამდე ჩემთვის დატოვებული, დიდი ხნით მიდიოდა, მანქანის გადაფორმება მჭირდებოდა თუ რაღაცა. შენობასთან ერთად 1 მლნ. აშშ დოლარი მომთხოვეს. ვუთხარი, რომ 1 მლნ. არ მქონდა, გრიგოლეთში მქონდა მიწა. ოჯახისაც მეშინოდა, ცუდი რაღაცეები ხდებოდა, დაცვა დამინიშნეს, რომელიც 24 სთ. ჩემთან იყო ამ დოკუმენტების გადაფორმებამდე. ჩემთან ერთად ეძინათ, ბაბუაჩემთან ვერ მივდიოდი. 3 კვირა გაგრძელდა ეს დაახლოებით. ღ-----მა მითხრა, რომ მოლაპარაკების შემდეგ, შენს ბედნიერებაზე პასუხისმგებელი მე ვარ, რაც გინდა აკეთეთო. შპს „გ-----ში“ სხვა მეწილეებსაც მივეცი თანხა, ისინი არაფერ შუაში იყვნენ. დიდ შენობაში პრობლემები იყო, რაღაცეები გაარემონტეს... ღ-----ი დადიოდა, ხან შემოდიოდა, ხან გადიოდა, როდესაც ნოტარიუსთან ხელს ვაწერდით.

21.4. მოწმე თ----- ბ-----ის (მამაო) ჩვენება (საქალაქო სასამართლოს 04.11.2015 წ. სხდომის ოქმი- 12:57:08-13:16:42) - ხელისუფლების ცვლილებისთანავე ვიცოდი, რომ შ-----ებს პრობლემები ექნებოდათ. საპატრიარქოდან გამომდინარე ვიცოდი, რომ ემუქრებოდნენ, საპატრიარქოში წყდება ყველაფერი, ხომ იცით. ქ-----ე, მ-----ი და კიდევ ბევრი პატრიარქის გამოშვებულია, თქვენ ხომ კარგად იცით. მ-----ს წესიერება ყველამ იცის, ლაპარაკი იყო, რომ მ-----ს გამოიყენებდნენ მიძევლად, დააპატიმრებდნენ, რომ ნ-----ზე გასულიყვნენ. ურჩია, რომ ვინმე მოეძიებინა, რომ მთავრობის შიგნით გაეგოთ ამბავი. კ-----ამ თქვა, მე გიპატრონებო, ეს საქმე ზევდან მოდისო. მოდულში შეხვდნენ ღ-----ს, რომელმაც დაადასტურა, რომ ბრძანება ზემოდან მოდიოდა. მ----- თუ გაიქცეოდა, დედამისს დაიჭრდნენ. ქონება უნდა გადაეცა და კიდევ ე.წ. თ-----ს ფონდში ფული გადაერიცხა. ეს ვაჭრობა იყო ჩვეულებრივი, მაშინ ამ საქმეებს ღ-----ი კურირებდა. ნ-----ი რომ არ გამოჩენილიყო, ბევრგან მეუღლე - ლია ჰყავდა გაფორმებული, შეცდომები ჰქონდა დაშვებული ნ-----ს. ლოზუნგები - ეს ხალხის ქონებაა, უნდა დააბრუნოთ, თქვენ არ გეკუთვნით, სამართლიანობა უნდა აღვადგინოთ. მოდულში ღამე გავათენეთ კაბინეტში, 2 წუთი ცალკე მინდა დაველაპარაკოო მ-----ს, მთხოვა კ-----ამ და ღ-----ი ცალკე შეახვედრეს. შენობას დააბრუნებდნენ ღიას თავისუფლების სანაცვლოდ და რაღაცეებს ჩაითვლიდნენ. ზეპირად ჩემი უშუალო თანდასწრებით ხდებოდა ეს საუბარი. ეს რეალური მუქარა იყო, რადგან შეგვიყვანეს ქალაქის პროკურორთან კ--- კობ-----ესთან, იქ იგივე იყო, ზევდან არისო. მ----- შენ კარგი ბიჭი ხარ, მაგრამ რა ვქნათო. ამის წილი არის ამდენი და ის უნდა მივიღეს, თორემ არ გამოვა. მოწმე განმარტავს, რომ იმ მომენტშიც, მერეც და მანამდეც რაც ხდებოდა, ეს იყო რეალური მუქარა... მ----- მიხვდა, რომ სახელმწიფო მანქანის წინააღმდეგ სხვა გზა არ ჰქონდა და დათანხმდა, პატრიარქის რჩევაც ეს იყო, რომ ვიღაც მაინც დასწრებოდა ამ ლაპარაკს, რომ ამბის მთქმელი ყოფილიყო. თავი ესე მარტივად მერეც არ დაანებეს. ნ-----ს ჰქონდა აფხაზეთიდან 10 დიდი ბზის მორი, საეკლესიო ნივთები უნდა დამზადებულიყო, წაართვეს. ი----- ს-----მ „ცხენი“ დაუხატა მ-----ს და აჩუქა, კაბინეტში ეკიდა და არ გაატანეს.

21.5. მოწმე გ--- მ-----ი (მ----- შ-----ის მძღოლი), (საქალაქო სასამართლოს 04.11.2015 წ. სხდომის ოქმი- 13:16:42-13:31:41) – 32 წელია ოჯახის მძღოლი ვარ, უფრო მეტად მ-----სთან ვარ კავშირში. ზაფხულის თვე იყო, ფეხბურთები მიდიოდა. მ-----ს თვალთვალი, დევნა დაიწყო, 4-5 მანქანა დაგვყვებოდა. მ-----ს სახლის წინ იყო პატარა კაფე, სახაჭაპურე იყო ადრე, უფრო ვერის მხარეს, ბუჩქებში ისხდნენ, საჭმელიც მიმიტანია. ბავშვს ა-----საც კი აედევნენ და მ-----ს მეუღლე ბავშვებიანად დედასთან წავიდა სახლში. სახეებზეც კი ვიცნობდით, ერთი და იგივე ხალხი იყო. ერთ დღეს სახაჭაპურეში ვისხედით მ-----, გ--- თ-----ე და მე და თქვა გული მიგრძნობს აყვანა უნდათო. ამ ხალხმა მოძრაობები დაიწყო, როგორც კი მ----- სახლში მივიდა. ამდენი ხანი იქ ვარ და ვიცი, როგორ აყენებს მაცხოვრებელი, მეზობელი მანქანას და უცხოს იმ წუთასვე ვცნობდი. მ-----ს დავალებით მის სახლში უნდა ავსულიყავი, რომ მისთვის ტანსაცმელი ამელო, სახლთან, ბინასთან დამხვდნენ და უკან გამოვბრუნდი, არ გავალე კარი, რადგან იქვე იდგა ვიღაც, სახეზე ვიცანი. მრგვალი ბაღთან უნდა შევხვედროდი მ-----ს, უკან ამედევნენ შავი ოპელით და ჟიგულით, გადავურეკე მ-----ს და აღარ შევხვდი, წავედი საბურთალოზე გარაუბში. მ-----ს პასპორტი ჰქონდა ჩამორთმეული, მივედი ორთაჭალაში პროკურატურასთან. ლ-----მა მკითხა სადაური ხარო, კახელიო მეც ვუთხარი, რომ ლ-----ები მყავს. გ---, მ-----ს გადაეცი პასპორტი და გადაეცი სიტყვები: მ----- კარგი ბიჭი არის, მაგრამ პირველის დავალებას ვასრულებო, ჩემზე არ იყოს ნაწყენი. მერე 2-3 მანქანა დაყვებოდა, თითქოს მოგვარდა რაღაცეები. 2004-ში ეს ყველაფერი რომ მოხდა, მერე თვალთვალი არა, მაგრამ კიდევ რაღაც-რაღაცეები იყო.

21.6. მოწმე - გ--- თ-----ე (მ----- შ-----ის მეგობარი, მეჯვარე), (საქალაქო სასამართლოს 04.11.2015 წ. სხდომის ოქმი-13:33:20- 13:40:16) - მე ვარ მომსწრე, რაც 2004 წელს შეემთხვა მ-----ს, რის გამოც დაკარგა ქონება. 2004 წელს, გ-----ზე კაფეში მ-----ს სახლთან ვისხედით, მ----- გავიდა კაფედან, იქ გ--- მ-----იც (მძღოლი) იყო, იქ შეეფეთა ოპერ მუშაკები, ვერ დაიჭირეს მ-----, გ---ს პირით შემატყობინა ესეთი და ესეთი ამბავი. მე გავედი და გარეთ დავინახე 5 პირი, ყველა შეამჩნევდა, რომ ესენი არ იყვნენ მეზობლები. 2 დღის შემდეგ ვნახე მ-----, 2-3 მანქანა სულ დაგვყვებოდა, ქალაქიდან ვერ გავიდოდა მ-----, ვიცნობდით უკვე, ლამის მაგიდასთან ისხდნენ ჩვენთან ერთად. ესენი ივნისის თვემდე დაჰყვებოდნენ, მერე აღარ უთვალთვალდნენ, რ----- ხ-----ეც გამოვიდა მერე, დაჭერილი იყო კაცი.

22. საკასაციო სასამართლო განმარტავს, რომ მტკიცებულების გამოკვლევა, უპირველესად, გულისხმობს მათი შინაარსის სრულყოფილ შესწავლა-ანალიზს, ხოლო შემდეგ თითოეული მათგანის იურიდიული ძალის (დამაჯერებლობის, სარწმუნოების) შემოწმებას (იხ. სუსგ №ას-406-383-2014, 17.04.2015 წ.). შესაბამისად, მოწმის ჩვენებაც, როგორც ერთ-ერთი მტკიცებულება, უნდა შეფასდეს ყველა იმ ობიექტური და სუბიექტური ფაქტორით, რაც ამ მტკიცებულებების იურიდიულ ბუნებას ახლავს, მათ შორისაა მოწმის,

როგორც სუბიექტის დამოუკიდებლობა მხარეთა შორის სადავო ფაქტებისა და მოვლენების მიმართ. სწორედ ამ კრიტერიუმებით განისაზღვრება ჩვენებაში გადმოცემული ფაქტების იურიდიული სანდოობა (იხ. სუსგ # ას-1215-2018, 29.03.2019წ.). მატერიალური კანონმდებლობით გათვალისწინებულ ზოგიერთ საგამონაკლისო შემთხვევაში, ფაქტების მითითების ტვირთი და დამტკიცების ტვირთი ერთმანეთისაგან უნდა გაიმიჯნოს. ეს სწორედ იმგვარი საგამონაკლისო შემთხვევებია, როდესაც სამართალწარმოება ძირითადად მოწინააღმდეგე მხარის მტკიცების ტვირთი უნდა იყოს.

23. საკასაციო სასამართლო ყურადღებას ამახვილებს საქმეში წარმოდგენილ მტკიცებულებათა ერთობლიობაზე და განმარტავს, რომ მოსარჩელემ (საწარმომ) მის დომინანტ პარტნიორსა და ამ უკანასკნელის წარმომადგენელზე განხორციელებული ფსიქოლოგიური იძულების შესახებ კონკრეტულ ფაქტებზე მიუთითა, მათ დასადასტურებლად მოიხმო მოწმეთა ჩვენებები, ბეჭდური და სატელევიზიო მედით გავრცელებული ინფორმაციები, რომლებიც სახელმწიფოს მხრიდან განხორციელებულ ზემოქმედებაზე - იძულებაზე უთითებს მოპასუხისათვის უძრავი ქონების უსასყიდლოდ გადაცემის მიზნით.

23.1. საკასაციო სასამართლო არ ეთანხმება სააპელაციო სასამართლოს მსჯელობასა და დასკვნებს (რომლითაც სრულად არის გაზიარებული პირველი ინსტანციის სასამართლოს მიერ დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებები და მათი სამართლებრივი შეფასება), რომ სადავო გარიგება თავისუფალი ნების გამოვლენის შედეგად დაიდო და მის გაფორმებას წინ უსწრებდა საწარმოს პარტნიორთა კრებაზე მიღებული გადაწყვეტილება სახელმწიფოსათვის უძრავი ქონების საკუთრებაში უსასყიდლოდ გადაცემის შესახებ. მოსარჩელე სარჩელში დამაჯერებლად და თანმიმდევრობით უთითებს თითოეულ ფაქტობრივ გარემოებაზე, მათ შორის იმაზე, თუ რამ განაპირობა პარტნიორთა კრების გადაწყვეტილება, უსასყიდლოდ გადაეცა კუთვნილი ქონება სახელმწიფოსათვის, ამასთან, მკაფიოდ არის განმარტებული, თუ რა გარემოებებმა აიძულა საწარმოს დომინანტი პარტნიორი, მიეღო ეს გადაწყვეტილება, ასევე, რა გარემოებებმა განაპირობეს მინორიტარ პარტნიორთა თანხმობა ქონების გასხვისებაზე (იხ.ტ.1, ს.ფ.16 - 1.11 ქვეპუნქტი; ასევე-წინამდებარე გადაწყვეტილების 21.3 ქვეპუნქტი).

23.2. სააპელაციო სასამართლო გასაჩივრებულ განჩინებაში არ მსჯელობს და სამართლებრივად არ აფასებს, თუ რას ნიშნავს პარტნიორთა კრების 2004 წლის 30 ივნისის ოქმის ჩანაწერი: „განსაკუთრებული საფუძვლებიდან გამომდინარე, ორმხრივი ინტერესების გათვალისწინებით საჭიროა საზოგადოების კუთვნილი უძრავი ქონება, მდებარე ქ. თბილისში, შ-----ას ქ. # 35-ში უსასყიდლოდ გადაეცეს სახელმწიფოს“; იმ პირობებში, როდესაც მხარე იძულების გამო დადებულ ამორალურ გარიგებაზე უთითებს, სააპელაციო სასამართლოს არ უმსჯელია განსაკუთრებული საფუძვლებსა და ორმხრივ ინტერესებზე, რის გამოც საწარმომ საჭიროდ მიიჩნია მისი კუთვნილი უძრავი ქონების სახელმწიფოსათვის უსასყიდლოდ გადაცემა; საგულისხმოა, რომ პარტნიორთა კრების ამ ჩანაწერთან დაკავშირებით, მოსამართლის შეკითხვის პასუხად, პირველი ინსტანციის სასამართლოში მოწმის სახით დაკითხულმა ნოტარიუსმა განმარტა, რომ სადავო გარიგების ხელმოწერის დროს საწარმოს დომინანტი პარტნიორის წარმომადგენელს (მინდობილ მესაკუთრეს) უხასიათობა ეტყობოდა... შეიძლება სურვილი არ ჰქონოდა მ. შ-----ეს, მაგრამ რაღაცის გამო იძულებული იყო გადაეცა ქონება, ჩემი ვარაუდია, მაშინ არ უთქვამს არაფერი მ-----ს (იხ. წინამდებარე გადაწყვეტილების 21.2 ქვეპუნქტი). მოწმის ჩვენების ეს ნაწილი, სხვა მტკიცებულებებთან ერთად, ქვემდგომი ინსტანციის სასამართლოებს არ შეუფასებიათ, მეტიც, არც კი ასახულა გასაჩივრებულ გადაწყვეტილებასა (იხ. გ.3, ს.ფ.152-153) და განჩინებაში (იხ. გ.4, ს.ფ.111-112).

23.3. საკასაციო სასამართლო განმარტავს, რომ იმ დაშვებითაც, თუ სადავო გარიგების დადება, პარტნიორთა კრებაზე გამოვლენილი თავისუფალი ნების საფუძველზე, ორმხრივი ინტერესებით იყო ნაკარნახევი, სასამართლოს არ გამოუკვლევია, თუ რა სარგებელს ღებულობდა მხარე (საწარმო), მისი რომელი ინტერესი იყო მხედველობაში მიღებული, რომელიც საზოგადოების კუთვნილი ქონების სახელმწიფოსათვის ჩუქების სანაცვლოდ იქნებოდა დაკმაყოფილებული. ამ გარემოების დამატებით გამოკვლევის მიზნით საქმის ხელახლა განსახილველად დაბრუნების (სსსკ-ის 412-ე მუხლი) საჭიროება არ არსებობს, რადგან საკასაციო სასამართლოს მიერ ანალოგიურ საქმეებზე დამკვიდრებული პრაქტიკის გათვალისწინებით, პარტნიორთა კრების ოქმში ასეთი ჩანაწერის არარსებობის პირობებშიც კი, მოცემული საქმის გარემოებებისა და საქმეში მოთავსებული

მტკიცებულებების გაანალიზების შედეგად, მაინც არ ქარწყლდება პრეზუმფცია, რომ მოსარჩელეს არ გამოუვლენია საკუთრების სახელმწიფოსათვის უსასყიდლოდ გადაცემის ნება და ქონების დათმობა განაპირობა საწარმოს დომინანტ პარტნიორსა და მის წარმომადგენელზე განხორციელებულმა ზემოქმედებამ.

23.4. მოცემულ საქმეზე მოწმის სახით დაკითხულმა მ----- ს-----ამ (იხ. წინამდებარე გადაწყვეტილების 21.1 ქვეპუნქტი), რომელიც სადავო გარიგებას ხელს აწერს, როგორც სამინისტროს იმდროინდელი წარმომადგენელი, განმარტა იმხანად შექმნილი ვითარება სახელმწიფოსათვის პირთა მიერ ქონების უსასყიდლოდ გადაცემის დამკვიდრებულ პრაქტიკასთან დაკავშირებით, რაც, მისი სიტყვებით, ხშირი შემთხვევა იყო; სააპელაციო სასამართლოს სამართლებრივად არ შეუფასებია დასახელებული მოწმის ჩვენება, რომელმაც განმარტა, რომ ხშირი იყო ე.წ. ჩუქების ხელშეკრულებების გაფორმება წინა ხელისუფლების დროს, რომელშიც სამინისტრო ნაკლებად მონაწილეობდა, უმეტესწილად პროკურატურიდან მოდიოდა წერილები, რომლის საფუძველზეც ხელშეკრულებას ადგენდა სამინისტროს იურიდიული სამსახური; მოწმემ განმარტა, რომ უძრავი ქონების სახელმწიფოსათვის უსასყიდლოდ გადაცემის სადავო გარიგების გაფორმებას მოსარჩელე საწარმოს დომინანტი პარტნიორის წარმომადგენელსა და მოპასუხე სამინისტროს წარმომადგენელს შორის ესწრებოდა ქალაქის იმჟამინდელი პროკურორი გ----- ღ-----ი. მოწმის მიერ მითითებული და ქვემდგომი ინსტანციის სასამართლოების მიერ დადგენილი ამ უდავო ფაქტობრივი გარემოების მიუხედავად, სამართლებრივად დაუსაბუთებელი და ფაქტობრივად სრულიად ალოგიკურია სააპელაციო სასამართლოს დასკვნა, რომ სადავო ხელშეკრულებაზე ხელმოწერა ნოტარიუსთან მხარეთა თავისუფალი ნების გამოვლენის შედეგი იყო; **ის ფაქტი, სხვა გარემოებებისაგან დამოუკიდებლადაც კი, რომ სანოტარო ბიუროში ნამდვილად იმყოფებოდა ქალაქის იმჟამინდელი პროკურორი (იხ. სააპელაციო სასამართლოს განჩინება - ტ.4, ს.ფ. 112) სავსებით საკმარისია პრეზუმფციის დასაშვებად, რომ სახელმწიფოს მაღალჩინოსნის ყოფნა სადავო გარიგების დადებისას უკავშირდებოდა გარიგების მხარეზე (მის წარმომადგენელზე) ფსიქოლოგიურ ზემოქმედებას და არ იყო ნების თავისუფალი გამოვლენის შედეგი, მით უფრო,**

რომ არც მოპასუხეს და არც ნოტარიუსს განუმარტავთ, თუ რა ფაქტორით შეიძლებოდა ყოფილიყო განპირობებული ქალაქის პროკურორის ყოფნა სანოტარო ბიუროში, როდესაც მხარეებს (საწარმოსა და სახელმწიფოს) შორის უძრავი ქონების უსასყიდლოდ გადაცემის ხელშეკრულებას ეწერებოდა ხელი. სააპელაციო სასამართლომ ისე დაასკვნა, რომ სადავო გარიგების გაფორმება მხარეთა თავისუფალი ნების გამოვლენის შედეგად მოხდა, თითქოსდა ჩვეულებრივი მოვლენა არის სახელშეკრულებო ურთიერთობის გაფორმების დროს პროკურორის ყოფნა სანოტარო ბიუროში. ამ გარემოებასთან დაკავშირებით რაიმე განმარტება მოპასუხეს არ წარუდგენია და აღნიშნული არც სააპელაციო სასამართლოს შეუფასებია სამართლებრივად. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს დიდი პალატის 2017 წლის 2 მარტის გადაწყვეტილებაში (იხ/ საქმე # ას-664-635-2016; 02.03.2017წ.) განმარტებულია, რომ : „**იძულება არა ფაქტის, არამედ სამართლებრივი შეფასების საკითხია.** ერთ-ერთ საქმეზე საკასაციო სასამართლომ დაასკვნა: „სამოქალაქო კოდექსის 85-ე-89-ე მუხლებით განსაზღვრული გარიგების იძულებით დადება სამართლებრივი კატეგორიაა და სასამართლო ნორმით გათვალისწინებული შედეგის განსაზღვრისას ხელმძღვანელობს მხარის მიერ მითითებული ფაქტებითა და ამ ფაქტების დადასტურების მიზნით წარდგენილი მტკიცებულებებით, რომლებიც ნორმით გათვალისწინებულ შემადგენლობას უნდა ქმნიდეს“ (იხ.სუსგ #ას-89-83-2015, 23.10.2015 წელი). ქალაქის იმდროინდელი პროკურორის გ. ლ-----ის ჩართულობას სახელმწიფოს სასარგებლოდ მოსარჩელე საწარმოს მიერ კუთვნილი ქონების უსასყიდლოდ დათმობის გარიგებაში, საწარმოს დომინანტი პარტნიორის წარმომადგენლის - მ. შ-----ის გარდა, არა მხოლოდ სადავო გარიგების დამმოწმებელი ნოტარიუსი და ეკონომიკის სამინისტროს იმდროინდელი წარმომადგენელი - სადავო გარიგების ხელმომწერი პირი მ. ს-----ა ადასტურებენ, არამედ, მოწმედ დაკითხული მ. შ-----ის პირადი მძღოლი - გ. მ-----იც ადასტურებს თავის ჩვენებაში და აღწერს გ. ლ-----თან შეხვედრას, ამ უკანასკნელის ე.წ. „დანაბარებს“ მ. შ-----ესთან (იხ. წინამდებარე გადაწყვეტილების 21.5 ქვეპუნქტი).

23.5. გასაჩივრებულ განჩინებაში არ არის შეფასებული მოწმის - თ-----ბ-----ის (მამაო) ჩვენება, რომელმაც განმარტა, თუ რატომ მიიჩნია რეალურ მუქარად მ-----შ-----ემ პირადად მისი და მისი ოჯახის ზოგიერთი წევრის მიმართ სახელმწიფოს ძალოვან უწყებათა

წარმომადგენლების მიერ განხორციელებული ქმედებები (იხ. წინამდებარე გადაწყვეტილების 21.4 ქვეპუნქტი).

23.6. მითითებული მტკიცებულებები ქმნის პრეზუმფციას, რომ სახელმწიფოს (პროკურატურის იმდროინდელ მაღალჩინოსანთა მეშვეობით) მხრიდან განხორციელდა დაუშვებელი და ამორალური ზემოქმედება შ-----ების ოჯახის (მოსარჩელე საწარმოს მაჟორიტარი პარტნიორისა და მისი მინდობილი მესაკუთრის მიმართ) კუთვნილი სხვადასხვა უძრავი ქონების სახელმწიფოს სასარგებლოდ უსასყიდლოდ გადაცემის მიზნით, რაც არ არის გაქარწყლებული სარწმუნო და სამართლებრივად ვარგისი მტკიცებულებებით.

24. საკასაციო სასამართლო განმარტავს, რომ სადავო ჩუქების გარიგების დადების დროს გამჩუქებლის მიერ გამოვლენილი ნების ნამდვილობის შესამოწმებლად, სარჩელში მითითებული ფაქტობრივი გარემოებები და მათ დასადასტურებლად წარდგენილი მტკიცებულებები ქმნის სარჩელის დაკმაყოფილების წინაპირობას სახელმწიფოსთან დადებული ჩუქების ხელშეკრულების, როგორც ამორალური გარიგების, ბათილობის კუთხით, რადგან გარიგების გაფორმებამდე პროკურატურის წარმომადგენელთა მიერ „მოლაპარაკებების წარმოება“ და გარიგების ხელმოწერის დროს სანოტარო ბიუროში ქალაქის იმდროინდელი პროკურორის დასწრება (ასევე, სხვა მოწმეთა მიერ მიცემული ჩვენებების ერთობლივად შეფასება, რაც ზემოთ უკვე მითითებულია) ცალსახად და თვალსაჩინოდ გამორიცხავს გამჩუქებლის ნების ნამდვილობას, ხოლო სახელმწიფოსათვის ქონების უსასყიდლოდ გადაცემის ხელშეკრულებას ამორალურად აქცევს. ასეთ ვითარებაში ქვემდგომი ინსტანციის სასამართლოების მსჯელობა და დასკვნა (იხ. წინამდებარე გადაწყვეტილების 11.5.3 ქვეპუნქტი), რომ საწარმოს დომინანტი პარტნიორის ბიზნეს-პარტნიორის რ. ხ-----ის მიმართ მიმდინარე სისხლისსამართალწარმოების საქმე ვერ ადასტურებს მოსარჩელე საწარმოს დომინანტი პარტნიორისა და მისი წარმომადგენლის მიერ სადავო გარიგებს დადების დროს გამოვლენილი ნების არანამდვილობას, სრულიად დაუსაბუთებელი მსჯელობაა საქმეში არსებული ფაქტობრივი გარემოებებისა და მათი დამადასტურებელი მტკიცებულებების მიხედვით, მით უფრო, სახელმწიფოს მონაწილეობით დადებული ჩუქების გარიგების სადავოობის დროს, მხარეთა კუთვნილი მტკიცებულების

ტვირთის გათვალისწინებით, რაც საკასაციო სასამართლოს პრაქტიკაში არაერთხელ განიმარტა. საკასაციო სასამართლო იმასაც აღნიშნავს, რომ მოსარჩელე საწარმოს დომინანტი პარტნიორის - ნ----- შ-----ის ბიზნეს-პარტნიორის რ. ხ-----ის წინააღმდეგ იმხანად აღძრული სისხლის სამართლის საქმის არარსებობის პირობებშიც კი ვერ გაქარწყლდებოდა სახელმწიფოს მონაწილეობით დადებული ჩუქების ხელშეკრულების ამორალური (უზნეო) შინაარსი, შესაბამისად, სარჩელის დაკმაყოფილების უარსაყოფად ქვემდგომი სასამართლოს მიერ რ.ხ-----ის სისხლის სამართლის საქმეზე მითითება დაუსაბუთებელია და არ გამომდინარეობს საქმეზე დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებებიდან.

25. საკასაციო სასამართლო აღნიშნავს, რომ სახელმწიფო კერძო სამართლებრივ ურთიერთობებში მონაწილეობს საკუთარი დაწესებულებების მეშვეობით და ისეთ ვითარებაში, როგორც განსახილველი შემთხვევაა, კერძო სამართლის სუბიექტს წარმოადგენს (სსკ-ის 24.4 მუხლი), შესაბამისად, სსკ-ის მე-8 მეორე ნაწილით სახელმწიფო ორგანოების კერძოსამართლებრივი ურთიერთობები სხვა პირებთან წესდება სამოქალაქო კანონებით, თუკი ეს ურთიერთობები, სახელმწიფოებრივი ან საზოგადოებრივი ინტერესებიდან გამომდინარე, არ უნდა მოწესრიგდეს საჯარო სამართლით. დასახელებული ნორმის მესამე ნაწილი კი ადგენს კერძოსამართლებრივი ურთიერთობის მონაწილეების ქცევის მასშტაბს თითოეული მათგანის კეთილსინდისიერების პრინციპით მოქმედების ვალდებულების სახით, რაც ზნეობრივი მოვალეობაცაა (შდრ. სუსგ #ას-212-201-2017, 15.05.2017 წ.).

26. საკასაციო სასამართლოს განმარტებით, ჩუქების ხელშეკრულების დადებისას მხარის მიერ გამოხატული ნების ნამდვილობის დასადგენად, მნიშვნელოვანია აგრეთვე, ხელშეკრულების გაფორმებამდე, მხარეთა შორის არსებული ურთიერთობა, რაც, როგორც წესი, განაპირობებს მჩუქებლის მიერ ჩუქების ხელშეკრულების დადების მოტივის ჩამოყალიბებას. ჩუქების ხელშეკრულების უსასყიდლო ხასიათი მის ძირითად მაკვალიფიცირებელ წინაპირობას წარმოადგენს. ამიტომ, იგი შესაძლებელია, სხვადასხვა მოტივებით იყოს განპირობებული. ნებისმიერ შემთხვევაში, ჩუქების მოტივი ყოველთვის გამომდინარეობს გამჩუქებლის მხრიდან დასაჩუქრებულის მიმართ არსებული

პოზიტიური დამოკიდებულებიდან. ამგვარი ურთიერთობები კი, როგორც წესი, გარკვეული დროის განმავლობაში ყალიბდება და საფუძვლად უდევს მხარეთა შორის არსებული მადლიერება, კეთილგანწყობა, ან დამკვიდრებული ჩვეულებებით დადგენილი ერთგვარი მორალური ვალდებულება (**შდრ. სუსგ-ებს: #ას-6-6-2015, 01.07. 2015 წ; #ას-497-2019, 05.07.2019წ**). განსახილველ შემთხვევაში საკასაციო სასამართლო კვლავ მიუთითებს, მხარეთა შორის მტკიცების ტვირთის განაწილების სპეციფიკურობაზე და განმარტავს, რომ მოპასუხეს არ წარმოუდგენია რაიმე ისეთი მტკიცებულება, ან მითითება კონკრეტულ გარემოებაზე, რომელიც სასამართლოს გაუმყარებდა რწმენას ხელშეკრულების დადებისას, გამჩუქებლის ნების ნამდვილობაზე, საპირისპიროდ, კი მოსარჩელემ არაერთი გარემოება დაასახელა, რომელიც საქმეში არსებული მტკიცებულებებითაც არის გამყარებული, გარიგების ნამდვილობის გამორიცხვისათვის. სადავო გარიგების კონტრაქტენტია სახელმწიფო, რომლის მონაწილეობით დადებული ხელშეკრულებების მიმართ იმთავითვე ნავარაუდევია კანონშესაბამისობის ანუ ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში სსკ-ის 54-ე მუხლით დადგენილი სამი დამოუკიდებელი წინაპირობის დაცვის მოლოდინი იმ მხარის მიერ, რომელიც ძლიერ მხარესთან შედის სახელშეკრულებო ბოჭვაში. მიუხედავად იმისა, რომ სსკ-ის 319-ე მუხლი ადგენს სახელშეკრულებო თავისუფლების პრინციპს, რაც იმას ნიშნავს, რომ კერძოსამართლებრივი გარიგების მონაწილეები კანონის ფარგლებში უფლებამოსილი არიან, თავისუფლად დადონ ისეთი ხელშეკრულებები, რომლებიც კანონით გათვალისწინებული არ არის, მაგრამ არ ეწინააღმდეგება მას, ანუ მოქმედებს პრინციპი ნებადართულია, რაც აკრძალული არ არის, დასახელებული ნორმის დეფინიციიდან გამომდინარე, **სახელშეკრულებო თავისუფლებაც კანონისმიერ ჩარჩოშია მოქცეული და აქედან გამომდინარე, როდესაც სამოქალაქო სამართლებრივი ურთიერთობის მხარეა სახელმწიფო, განსაკუთრებით მაღალი სტანდარტით უნდა შემოწმდეს და შეფასდეს გარიგების „ძლიერი“ კონტრაქტენტის ქცევა/ქმედება რამდენად შეესაბამება სსკ-ის 54-ე მუხლის წინაპირობათაგან ისეთ სპეციფიკურ დანაწესს, როგორიცაა ზნეობის ნორმები. ასეთ ვითარებაში სასამართლოს კვლევისა და**

შეფასების საგანია, თუ რამდენად მორალურად შეიძლება იქნეს მიჩნეული ისეთი გარიგება, როდესაც სახელმწიფო უსასყიდლოდ ღებულობს გარკვეულ მომსახურებას, ქონებას საკუთრებაში და ა.შ. ანუ პრაქტიკულად რატომ შეიძლება კერძო სამართლის პირმა „დაასაჩუქროს“ სახელმწიფო, რამდენად შეესაბამება აღნიშნული იმ ზოგად მორალურ კატეგორიას, რომ სახელმწიფოს, რომელსაც აქვს ვალდებულება საკუთარი რესურსებით თითოეული პირის უფლება და ინტერესი დაიცვას, ფიზიკურმა ან იურიდიულმა პირმა აჩუქოს რაიმე ქონება, უსასყიდლოდ მოემსახუროს;

26.1. სახელმწიფოს მონაწილეობით დადებული გარიგებების მიმართ, თუკი მოსარჩელე კონკრეტულ ფაქტებზე მითითებით აცხადებს, რომ მასზე განხორციელდა იძულება (ფიზიკური ან ფსიქოლოგიური), პრეზუმირებულია, რომ იძულება განხორციელდა და სახელმწიფოს უბრუნდება მტკიცების ტვირთი, რომ იძულებას ადგილი არ ჰქონია, მანვე უნდა დაამტკიცოს, რატომ არის შეუძლებელი ამგვარი პრეზუმფციის დაშვება, რაც ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში გარიგების შინაარსის დეტალურ კვლევასა და გაანალიზებას მოითხოვს. სწორედ ამგვარ მყარ პრეზუმფციებს ეფუძნება ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო საქმეში „გუსინსკი რუსეთის წინააღმდეგ“, „ნაცვლიშვილი და ტოგონიძე საქართველოს წინააღმდეგ“, „გალსთიანი სასომხეთის წინააღმდეგ“;

26.2. სახელმწიფოს მონაწილეობით დადებულ კერძოსამართლებრივ გარიგებებში, ისევე, როგორც ზოგადად სხვა პირთა შორის გაფორმებულ ხელშეკრულებებში, შემოწმების საგანი არის არა გარიგების მონაწილეთა ქცევა ზნეობასთან მიმართებაში, არამედ გარიგების შინაარსის მიმართება ზნეობასთან, შესაძლებელია გარიგების მოტივის ამორალურობა გარიგების ამორალურად მიჩნევასაც დაედოს საფუძვლად. არსებითია არა ის, თუ რამდენად იცოდნენ გარიგების მონაწილეებმა, რომ ზნეობის საწინააღმდეგოდ მოქმედებდნენ, არამედ ის, თუ რა შინაარსის გარიგება დადეს მათ. ამდენად, შეიძლება დავასკვნათ, რომ გარიგების ზნეობის

საწინააღმდეგოდ მისაჩნევად სსკ-ის 54-ე მუხლის საფუძველზე, გამოსაკვლევი და სამართლებრივად უნდა შეფასდეს არა გარიგების მონაწილეთა სუბიექტური ქცევა/ქმედება, არამედ თავად გარიგების შინაარსი ობიექტურად რამდენად შეესაბამება ზნეობის ნორმებს (იხ. ლადო ჭანტურია, *სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი I, ჭანტურია (რედ.)*, 2017, მუხლი 54, კელი 33), სწორედ ამით განსხვავდება სსკ-ის 54-ე მუხლში მოცემული გარიგების ბათილობის სამი ალტერნატიული წინაპირობა ერთმანეთისაგან: 1. არღვევს კანონით დადგენილ წესსა და აკრძალვებს (ამ შემთხვევაში კანონის კონკრეტული დანაწესის გარდა, მნიშვნელოვანია გარიგების მონაწილეთა ქცევა/ქმედებაში სუბიექტური ელემენტის კვლევა გარიგების შინაარსთან მიმართებით) 2. ეწინააღმდეგება საჯარო წესრიგს (კონკრეტულ დანაწესზე უნდა იქნეს მითითებული, ამ შემთხვევაშიც შესაძლებელია შეფასდეს გარიგების მხარეთა სუბიექტური დამოკიდებულება); 3. ზნეობის ნორმებს (როგორც უკვე ზემოთ აღინიშნა, შესაფასებელია გარიგების შინაარსის მიმართება ზნეობის ნორმებთან და არა სუბიექტურად კონტაქტურ სუბიექტური ცოდნა და შეხედულება, თუ რა შეიძლება იქნეს მიჩნეული ზნეობის საწინააღმდეგოდ). სსკ-ის 54-ე მუხლის თაობაზე მსჯელობისას, დოქტრინაში გამოთქმული არაერთი მოსაზრებისა და სასამართლო პრაქტიკის გათვალისწინებით, უნდა აღინიშნოს, რომ დასახელებული ნორმა ზოგადდეფინიც----- ხასიათისაა, ბლანკეტურ, მითითებით მოწესრიგებას წარმოადგენს და ზემოხსენებული ნორმის პირველ ორ წინაპირობაზე განცალკევებულად მსჯელობისას მარტოოდენ 54-ე მუხლი სხვა ნორმების, რომლებიც მოთხოვნის სამართლებრივ საფუძველს შეიცავენ, მითითების გარეშე არ უნდა იქნეს გამოყენებული, ხოლო ზნეობის ნორმების საწინააღმდეგოდ გარიგების შინაარსის შესაფასებლად, შესაძლებელია დამოუკიდებლად იქნეს გამოყენებული დასახელებული მუხლი, როდესაც გარიგების ამორალურობას უკავშირდება სადავო საკითხი, თუმცა, ასეთ ვითარებაში, დამატებით შესაძლოა კონტრაქტურა ქმედებების შეფასება მოხდეს სსკ-ის მე-8

მუხლის მესამე ნაწილით განმტკიცებული კეთილსინდისიერების მასშტაბითაც, რათა დადგინდეს არა მხარეების სუბიექტური დამოკიდებულება გარიგებისდმი (მისი კონკრეტული პირობისადმი), არამედ ობიექტური გარემოებების შეფასების საფუძველზე, რაც გარიგების შინაარსის ზნეობის ნორმებთან შესატყვისობას ეხება, გაირკვეს ამორალურია თუ არა მხარეთა შეთანხმება(შდრ. სუსგ-ებს: # ას-212-201-2017, 15.05.2017წ; #ას-1215-2018, 29.03.2019წ.).

27. საკასაციო სასამართლო განმარტავს, რომ სამართლებრივ სახელმწიფოში მართლწესრიგის არსებობას უზრუნველყოფს, როგორც კანონი, ასევე, მორალური ქცევის სტანდარტი. შესაბამისად, მიუხედავად იმისა, რომ კერძო სამართლებრივ ურთიერთობებში კერძო ავტონომიისა და თავისუფალი კონტრაქტების პრინციპი მოქმედებს, გარიგება, რომელიც საზოგადოებაში „საყოველთაოდ მიღებულ ქცევის სტანდარტს“ ეწინააღმდეგება, ამორალურ გარიგებად მიიჩნევა და ბათილობის სამართლებრივ შედეგებს უკავშირდება (შდრ. სუსგ #ას-15-15-2016, 01.03.16 წ.).

28. სამართალურთიერთობის საფუძველი მორალურად ყოველთვის გამართლებული უნდა იყოს. აღნიშნული პრინციპი განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ისეთი სამართალურთიერთობის არსებობისას, როდესაც ამავე ურთიერთობის მხარეებს შორის ნდობისა და კეთილსინდისიერების სტანდარტი მაღალია. საკასაციო სასამართლო ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ ყველა იმ სამართალურთიერთობაში, რომელშიც სახელმწიფო მონაწილეობს, ნდობისა და კეთილსინდისიერების ხარისხი განსაკუთრებულად მაღალია. ამ შემთხვევაში, არ უნდა შეიქმნას პრობლემა კეთილსინდისიერების პრინციპის ფართოდ განმარტებასა და გამოყენებაში. გამოსავალი ამ შემთხვევაში სტრუქტურული დისბალანსის აღდგენაში უნდა ვეძებოთ, უპირატესობა უნდა მიენიჭოს კეთილსინდისიერების ქცევის სტანდარტს, მორალს, ნდობას - ეს სწორედ ის პრიორიტეტებია, რომლებსაც განსაზღვრავს თავად მოვალეობა - დავიცვათ კერძო ავტონომიის ფარგლებში დადებული გარიგებები. კერძო ავტონომიის ფარგლებში დადებული გარიგებების არსებობის პირობებში დაცული უნდა იქნეს ხელშეკრულების მონაწილე სუსტი

მხარის ინტერესი თავად გარიგების მიმართ და კეთილსინდისიერი შემძენის არსებობის შემთხვევაში, სოციალური თანასწორობის აღდგენისაკენ სწრაფვისას არ უნდა დაგვავიწყდეს სუსტი მხარის ინტერესების დაცვა. **უფრო მეტიც, მიუხედავად სამართალურიეროების კერძოსამართლებრივი ბუნებისა, კერძო სამართლის სუბიექტების მხრიდან კონტრაჰენტი ძლიერი მხარის, სახელმწიფოს ქმედებების მიმართ კანონიერი ნდობის პრინციპი მოქმედებს.** რადგანაც, ამ შემთხვევაში, მნიშვნელოვანია საჯარო წესრიგის დაცვა. „**საჯარო წესრიგის**“ ცნება სამოქალაქო კოდექსში მორალურ იმპერატივებთანაა დაკავშირებული. საჯარო წესრიგი ხელს უწყობს ზნეობრივი და სამართლიანი სამოქალაქო ბრუნვის დამკვიდრებას. საჯარო წესრიგის დარღვევით ილაჩება არა მხოლოდ ვინმეს კერძო ინტერესები, არამედ საჯარო ინტერესები. ეს იმიტომ, რომ საჯარო წესრიგით დაცული სიკეთე საზოგადო ფასეულობისაა და მისი დარღვევა ძირს უთხრის საზოგადოების არსებობის საფუძვლებს. სსკ-ის 54-ე მუხლი ბათილად მიიჩნევს ამ წესრიგის საწინააღმდეგო გარიგებას. აქედან აშკარა ხდება, რომ სამოქალაქო ბრუნვის თავისუფლება შეზღუდულია და გარკვეული საზოგადოებრივი ინტერესების ფარგლებშია მოქცეული. მაშასადამე, ყოფილა ურთიერობანი, რაც არ შეიძლება იყოს მხოლოდ „კერძო ავტონომიის საქმე“ (იხ. სუსგ #ას-15-15-2016, 01.03.2016 წ.).

29. ზემოხსენებული სამართლებრივი შეფასებიდან გამომდინარე, საკასაციო სასამართლოს მიაჩნია, რომ მოსარჩელემ წარმატებით დაძლია მტკიცების ტვირთი სადავო გარიგების (სახელმწიფოსათვის საწარმოს მიერ უძრავი ქონების უსასყიდლოდ საკუთრებაში გადაცემის შესახებ) ბათილად ცნობის ნაწილში, რადგან სარჩელში მითითებული ფაქტობრივი გარემოებები (იხ. ტ.1, ს.ფ. 1-20), პირველი ინსტანციის სასამართლოში დაკითხულ მოწმეთა ჩვენებები, სარჩელზე თანდართული მტკიცებულებები ერთობლივად ქმნის იმგვარ მყარ პრეზუმფციას, რაც, სასამართლოს შეფასებით, სადავო გარიგების ამორალურობაზე მიუთითებს, მისი შინაარსიდან გამომდინარე, რადგან სახელმწიფოსათვის უძრავი ქონების უსასყიდლოდ გადაცემა იმ პირობებში, როდესაც ეს არ უკავშირდება საქველმოქმედო ან საზოგადოებრივად სასარგებლო მიზნებს, ცალსახად ქმნის გარიგების

ამორალურობის პრეზუმფციას, ამდენად, გადალახულია მოსარჩელის სტადია სადავო გარიგების ბათილად ცნობის მოთხოვნის ნაწილში, რაც ვერ გააქარწყლა მოპასუხემ მის მიერ წარდგენილი არაკვალიფიციკ----- შედავების გამო.

30. მოპასუხე სამინისტრომ საკუთარ შესაგებელში მიუთითა, რომ მხარე მოთხოვნის სამართლებრივ საფუძვლად უთითებდა სსკ-ის 54- ე და 85-ე მუხლებზე; საქმის მასალებით არ დასტურდებოდა, რომ მოსარჩელე საწარმოს პარტნიორებზე მიმდინარეობდა სამართლებრივი დევნა, არ დასტურდებოდა კონკრეტულ პირებზე განხორციელებული იძულება, ამასთან, სასარჩელო მოთხოვნა ხანდაზმული იყო, რადგან სსკ-ის 89-ე მუხლით დადგენილია იძულებით დადებული გარიგების სადავოობა 1 წლის განმავლობაში; სადავო ხელშეკრულება დაიდო 2004 წელს, შესაბამისად, მხარეს შეცილება უნდა განეხორციელებიონა ხელშეკრულების დადების შემდეგ ერთი წლის განმავლობაში. მოპასუხის შესაგებლის მიხედვით დაუსაბუთებელია ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნაც, რადგან თუკი კონკრეტული თანამდებობის პირთაგან მომდინარეობდა სისხლის სამართლებრივი დევნა, მაშინ სსკ-ის 1005-ე მუხლის საფუძველზე უნდა მოეთხოვა მხარეს ზიანის ანაზღაურება (იხ. შესაგებელი-ტ.1, ს.ფ.76-85). საკასაციო სასამართლოს სხდომაზე მოპასუხის წარმომადგენელმა მხარი დაუჭირა გასაჩივრებული განჩინების უცვლელად დატოვებას და მოითხოვა საკასაციო საჩივრის უარყოფა იმ ძირითად არგუმენტზე მითითებით, რომ მოსარჩელეს სადავოდ არ გაუხდია პარტნიორთა კრების ის ოქმი, რომელზედაც საწარმომ მიიღო ქონების სახელმწიფოსათვის უსასყიდლოდ გადაცემის გადაწყვეტილება, მოსარჩელემ მხოლოდ მის მიერ პარტნიორთა კრების მიერ გამოვლენილი გადაწყვეტილების აღსრულების შედეგი - ქონების გადაცემა გახადა სადავო და მიკუთვნებითი მოთხოვნა დააყენა იმ პირობებში, როდესაც პარტნიორთა კრების გადაწყვეტილება არ გაუხდია სადავოდ (იხ. საკასაციო სასამართლოს 16.07.2019 წ. სხდომის ოქმი 12:20:31-დან).

31. საკასაციო სასამართლო განმარტავს, **გარიგების (მოცემულ შემთხვევაში პარტნიორთა კრების ოქმის) ბათილად ცნობა არ წარმოადგენს დამოუკიდებელ მოთხოვნას, ის მიკუთვნებითი მოთხოვნის ფაქტობრივი წინაპირობაა** (შდრ. სუსგ-ებს : # ას-497-2019,

05.07.2019წ; #ას-708-662-2017, 11.01.2018წ.). მოცემულ შემთხვევაში საკასაციო სასამართლო იმაზეც გაამახვილებს ყურადღებას, რომ მოპასუხე არ შედავებია მოსარჩელეს, რომ ამ უკანასკნელმა არაკეთილსინდისიერად მოიპოვა სადავო გარიგებით გაჩუქებული ქონება, რაც მოპასუხეს, როგორც ქონების მიმღებს, უფლებას ანიჭებდა გადაცემულზე და გამორიცხავდა თუნდაც იძულების ან მუქარის საფუძველზე გადაცემული ქონების საწარმოს მხრიდან უკან დაბრუნების მოთხოვნის უფლებას. საკასაციო სასამართლომ უკვე განმარტა, რომ მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძვლის მოძიება და მისადაგება სასამართლო პრეროგატივაა, შესაბამისად, სასარჩელო მოთხოვნის ერთმანეთთან კონკურენტული საფუძვლების მითითება, სასამართლოს არ აფერხებს, შეამოწმოს მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძველი და შესატყვისი ნორმის მიხედვით გამოიკვლიოს მასში მითითებული ფაქტობრივი წანამძღვრების არსებობა რამდენად არის დადასტურებული მოსარჩელის სტადიაზე. „განსაზღვრული სამართლებრივი მიზნის შესაძლო მიღწევისას, როდესაც ერთი მოთხოვნა განსხვავებული სამართლებრივი საფუძველით წარმოიშობა, არსებობს მოთხოვნის საფუძველთა კონკურენცია. მოთხოვნის საფუძველთა კონკურენციის დროს მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძველი მოცემულია კანონის იმ ნორმებში, რომელთა თანახმად ერთ პირს მეორისაგან შეუძლია განსაზღვრული მოქმედების შესრულება ან ასეთი მოქმედებისაგან თავის შეკავება . ერთი და იგივე მოთხოვნის განხორციელება სხვადასხვა სამართლებრივი საშუალებით არის შესაძლებელი. ამ დროს უფლებამოსილ პირს ეკუთვნის თეორიულად ერთმანეთის თანაბარი, ერთი და იგივე ინტერესის დაცვისათვის გამიზნული ალტერნატიული სამართლებრივი საშუალებების ერთობლიობა. მოთხოვნათა კონკურენციისაგან განსხვავებით, სადაც მოსარჩელის უფლებამოსილებაა მოთხოვნათა შორის არჩევა, **მოთხოვნის საფუძველთა კონკურენციის დროს, მოთხოვნის სამართლებრივ საფუძველთაგან ერთ-ერთის გამოყენება სასამართლოს უფლებამოსილება და ვალდებულებაა**“ (იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს დიდი პალატის 2017 წლის 2 მარტის გადაწყვეტილება საქმეზე # ას-664-635-2016; პუნქტები 211-214 და 217-225).

32. საკასაციო სასამართლო აქვე იმასაც აღნიშნავს, რომ მოპასუხის შესაგებელი იმ თვალსაზრისითაც არის არაკვალიფიცირებული, რომ ის არ შედავებია მოსარჩელის მიერ მოთხოვნილი ზიანის ოდენობას (რაც შესაგებლის სტადიაზე უნდა განხორციელებულიყო ან პირველი ინსტანციის სასამართლოში საქმის მთავარ სხდომაზე განხილვის დაწყებამდე - იხ. სსსკ-ის 83-ე, 127-ე, 201-ე, 217-ე, 219-ე მუხლები), რაც შესაძლებლობას მისცემდა

სასამართლოს მოპასუხის შედავების ფარგლებში ემსჯელა მოსარჩელის მიერ მოთხოვნილი ზიანის ოდენობაზე.

33. განსახილველ შემთხვევაში, ის ფაქტი, რომ საწარმოს დომინანტ პარტნიორზე (მის წარმომადგენელზე) განხორციელდა იძულება არ ეწინააღმდეგება იმ მოსაზრებას, რომ ასევე გამოვლენილია გარიგების ბათილობის ისეთი სამართლებრივი წინაპირობა, როგორიცაა გარიგების შინაარსის ამორალურობა, რადგან იძულება, თანაც სახელმწიფოს მხრიდან, თავისთავად ეწინააღმდეგება ზნეობის ნორმებს და მართლსაწინააღმდეგოა. საკასაციო სასამართლოს დიდმა პალატამ ასევე განმარტა: „პირის იძულება, ნების საწინააღმდეგოდ დათმოს საკუთრება მესამე პირის/პირების სასარგებლოდ, თავისი ხასიათით, წარმოადგენს მართლსაწინააღმდეგო ქმედებას, ვინაიდან ასეთი ქმედება არღვევს საქართველოს კონსტიტუციის 21-ე მუხლით, ევროპული კონვენციის პირველი დამატებითი ოქმის პირველი მუხლითა და სსკ-ის 170-ე მუხლით გარანტირებულ მესაკუთრის უფლებას, თავისუფლად ფლობდეს, სარგებლობდეს და განკარგავდეს საკუთრებას“ (იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს დიდი პალატის 2017 წლის 2 მარტის გადაწყვეტილების 193-ე პუნქტი საქმეზე #ას-664-635-2016). საკასაციო სასამართლოს მიერ ანალოგიური შინაარსის სხვა დავებზე განმარტებულია, რომ მატერიალური უფლების შეცილების ვადა ვრცელდება მხოლოდ საცილო გარიგებებზე. მოცემულ შემთხვევაში კი, ვინაიდან სახეზეა უცილოდ ბათილი გარიგება, მისი ამორალურობის გამო, რომელზეც შეცილების ვადა სამოქალაქო კოდექსით დადგენილი არაა, მის მიმართ გამოყენებულ უნდა იქნეს ხანდაზმულობის საერთო - ათწლიანი ვადა. ამდენად, ხანდაზმულობაზე მოპასუხის შედავებას სამართლებრივად ვარგისი საფუძველი არც ამ თვალსაზრისით გააჩნია და იგი დაუსაბუთებელი და უსაფუძვლოა (იხ. სუსგ-ები: #ას-225-215-2016; #ას-761-729-2016, # 271-271-2018). მოსარჩელის მოთხოვნა წარმოშობილია, იგი განხორციელებადია (არ არის ხანდაზმული) და მოცემულ შემთხვევაში, ვინაიდან უსასყიდლოდ გადაცემული უძრავი ქონება მესამე პირზეა გასხვისებული და მისი დაბრუნება შეუძლებელია, შესაბამისად, მეორადი მოთხოვნა ზიანის ანაზღაურების თაობაზე დასაბუთებულია და საკასაციო სასამართლოს მიერ საწარმოს სარჩელის დაკმაყოფილებას საფუძვლად დაედო სსკ-ის 54-ე „ბათილია გარიგება, რომელიც არღვევს ... ზნეობის ნორმებს“, 978-ე „პირს, რომელიც მეორე პირს გადასცემს რაიმეს არა ვალდებულების შესასრულებლად, არამედ იძულების ან მუქარის

საფუძველზე, შეუძლია მოითხოვოს მისი უკან დაბრუნება, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა მიმღებს უფლება ჰქონდა გადაცემულზე”, 979.1-ე „უკან დაბრუნების მოთხოვნა ვრცელდება შეძენილზე, მიღებულ სარგებელზე, ასევე სხვა ყველაფერზე, რაც მიმღებმა შეიძინა მიღებული საგნის განადგურების, დაზიანების ან ჩამორთმევის სანაცვლო ანაზღაურების სახით”, 408.1-ე „იმ პირმა, რომელიც ვალდებულია აანაზღაუროს ზიანი, უნდა აღადგინოს ის მდგომარეობა, რომელიც იარსებებდა, რომ არ დამდგარიყო ანაზღაურების მავალდებულებელი გარემოება” და 409-ე “თუ ზიანის ანაზღაურება პირვანდელი მდგომარეობის აღდგენით შეუძლებელია ან ამისათვის საჭიროა არათანაზომიერად დიდი დანახარჯები, მაშინ კრედიტორს შეიძლება მიეცეს ფულადი ანაზღაურება” მუხლები.

34. ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საკასაციო სასამართლო მიიჩნევს, რომ კასატორის მოთხოვნა დასაბუთებულია, ხოლო სააპელაციო სასამართლოს შეფასება და დასკვნა, რომლითაც ძალაში დარჩა პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილება სარჩელის უარყოფის თაობაზე, არამართებულია, რაც გასაჩივრებული განჩინების გაუქმებისა და სარჩელის დაკმაყოფილების საფუძველია.

35. მოპასუხეს დაეკისრება მოსარჩელის მიერ სამივე ინსტანციის სასამართლოში გადახდილი სახელმწიფო ბაჟის - 20 000 (ოცი ათასი) ლარის - საწარმოს სასარგებლოდ ანაზღაურება (სსსკ-ის 53.1-ე მუხლი, იხ. გადაწყვეტილების სარ----ლუციო ნაწილის მე-5 პუნქტი).

ს ა რ ე ზ ო ლ უ ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი :

საკასაციო სასამართლომ იხელმძღვანელა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-8, 257.1-ე, 408-ე, 411-ე მუხლებით და

გ ა დ ა წ ყ ვ ი ტ ა :

1. შპს "გ-----ის" საკასაციო საჩივარი დაკმაყოფილდეს;
2. გაუქმდეს თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2017 წლის 22 ნოემბრის განჩინება და მიღებულ იქნას ახალი გადაწყვეტილება;
3. შპს "გ-----ის" სარჩელი დაკმაყოფილდეს;
4. შპს "გ-----ის" სასარგებლოდ საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს დაეკისროს 810 000 (რვაას ათი ათასი) აშშ დოლარის ეკვივალენტი ლარის გადახდა;
5. შპს "გ-----ის" სასარგებლოდ საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი

განვითარების სამინისტროს დაეკისროს სახელმწიფო ბაჟის 20 000 (ოცი ათასი) ლარის გადახდა;
6. გადაწყვეტილება საბოლოოა და არ საჩივრდება.

თავმჯდომარე

ე. გასიტაშვილი

მოსამართლეები:

ზ. ძლიერიშვილი

ბ. ალავიძე